

Upravništvo: Ljubljana, Pucinijska
ulica 5 — Telefon št. 31-22, 31-23
31-24.

Inseratni oddelek: Ljubljana, Pucinijska
ulica 5 — Telefon 31-25, 31-26

Podružnica Novo mesto: Ljubljanska
cesta št. 42.

IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za ogla-
se iz Kr. Italije in tujstva ima

Unione Pubblicità Italiana S. A.,
Milano

JUTRO

PONEDELJSKA IZDAJA

Uredništvo:
Ljubljana, Pucinijska ul. 5. Telefon
št. 31-22, 31-23, 31-24, 31-25, 31-26
Ponedeljska izdaja „Jutra“ izhaja
vsak ponedeljek zjutraj. — Naroča
se posebej in velja mesečno L. 3.—
Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po
tarifu.

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA
per la pubblicità di provenienza
italiana ed estera:

Unione Pubblicità Italiana S. A.,
Milano

Nuovo successo degli aerosiluranti

A largo di Bona è stato affondato un piroscafo da 10.000 tonn. e colpiti due altri — Bombardamento dei porti di Biserta e Pantelleria — 4 velivoli nemici abbattuti

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 20 giugno 1943-XXI il seguente bollettino di guerra n. 1121:

L'intensificato traffico nemico sulle rotte dell'Africa settentrionale è stato nuovamente ostacolato da nostri reparti aerosiluranti che, a largo di Bona, colavano a picco un piroscafo da 10.000 tonn. e ne colpivano due altri per complessive 17.000 tonn.

Bombardieri italiani e germanici hanno agito con visibile risultato sui porti di Biserta e di Pantelleria.

La fascia costiera calabra fra Villa S. Giovanni e Reggio e la città di Messina sono state ieri attaccate da forti formazioni di quadrimotori. Due apparecchi venivano

abbattuti presso Messina dalle artiglierie c. a. e uno a Reggio dalla nostra caccia, che distruggeva inoltre un ricognitore avversario nel cielo della Sardegna.

Nell'attacco al convoglio di cui da notizia l'odierno bollettino si sono segnalati i seguenti piloti:

Capitano Bruno Pannoncini da Magliano Toscana (Grosseto), S. Tenente Domenico Vollare Delieto da Catania, Maresciallo Urbano Gentilini da Porretta Terme (Bologna), Maresciallo Clemente Mussatti da Rocca Pietra (Vercelli), Sergente Fabrizio Fabrizio da Nemi (Roma), Sergente Emilio Dotoli da S. Severo (Foggia).

Nov uspeh torpednih letal

Na morju pri Boni so potopila 10.000 tonski parnik in zadela dva druga — Bombardiranje pristanišč v Bizerti in Pantelleriji — 4 sovražna letala sestreljena

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 20. junija naslednje 1121. vojno poročilo:

Oddelki naših torpednih letal so znova ovirali oživilni sovražnikov promet v smerah severne Afrike in na morju pri Boni potopili 10.000 tonski parnik in zadeli dva druga s skupno 17.000 tonami.

Italijanski in nemški bombniki so z vidnim uspehom delovali nad lukama v Bizerti in Pantelleriji.

Medni oddelki štirimotornih letal so vsled napadov kalabrijski obali s med Villa S. Giovanni in Reggio ter mestom Messina. Dve letali je pri Messina zbil pretletalsko topništvo, eno pa naši lovci v Reggio, ki so razen tega uničili tudi eno naprotno izvidniško letalo nad Sardinijo.

Pri napadu na konvoj, ki je javljen v današnjem uradnem poročilu, so se odlikovali naslednji piloti:

Kapitan Bruno Pannoncini iz Magliano Toscana (Grosseto), podporočnik Domenico Vollare Delieto iz Catanie, narednik-vodnik Urbano Gentilini iz Porretta Terme (Bologna), narednik-vodnik Clemente Mussatti iz Rocca Pietra (Vercelli), narednik Fabrizio Fabrizio iz Nemija (Rim) in narednik Emilio Dotoli iz S. Severa (Foggia).

Alpinci Duceja

Rim, 19. jun. s. Duce je prejel naslednjo brzojavko:

»Povratniki alpinske divizije «Tridentina», ki so jih Črne srajce «Aetina» da-

nes počastile v tovariški manifestaciji:

Duce! V istem duhu in z isto trdno voljo, s katero so pri Nikolajevki zlomili obkolitveni obroč premočnega sovražnika, zahtevajo privileg, da bi bili v najsprednji črti za obrambo Domovine in da bi se borili v imenu Kralja in Cesarja in po Vaših poveljih, Duce, za končno zmago.»

Bruno Stefanini, zvezni tajnik Bolzana, general Luigi Reverberi, poveljnik divizije «Tridentina», polkovnik Giuseppe Adami, poveljnik 5. polka Alpincev, polkovnik Edgardo Romotti, poveljnik 6. polka Alpincev, polkovnik Giuseppe Minnatti, poveljnik 21. polka alpinskega topništva.

Piemontski princ v Reggio Calabria

Reggio Calabria, 19. jun. s. Calabria je imela še enkrat visoko čast, da jo je obiskal Nj. Vel. princ Piemontski v spremstvu poveljka armadnega zbora v Calabriji. Visoki princ je prebil v Calabriji nekaj dni in si je med svojim obiskom ogledal kraje Villa S. Giovanni, Reggio in Cosenzo, kjer je obiskal najbolj prizadete predele po letalskih napadih in posetil tudi nekatere bolnišnice, kjer se zdravijo ranjenci po letalskih napadih. V glavnih mestih vseh treh kalabrijskih pokrajin je princ sprejel zastopnike raznih oblastev in se podrobno zanimal za krajevne razmere, prebivalstvo, ki je lahko videlo in spoznalo piemontskega princa, je prejeljo povsod spontane in tople manifestacije.

Sovjetsko spoznanje

Stockholm, 19. jun. s. Glasilo ruske komunistične stranke «Pravda» objavlja članek o vojaški moči Nemčije, da bi opozorila javno mnenje Sovjetske zveze na prenapetost zaključke. »V zadnjih časih,« piše list, »je krožilo mnogo govorov, po katerih naj bi bila Nemčija oslabilena. Te govorice so napačne. Nemška vojska ni niti premagana niti oslabilena in njena morala je še vedno zelo visoka. Rusija si ne sme delati iluzij, kajti Nemčija ni odložila svojih načrtov in mora se računati, da bodo Nemci spet prevzeli pobudo, da bi si pridobili na vzhodni fronti nove prednosti pred zaključnim sunkom.« — List vzpodbuja končno k čim poznejši čuječnosti pred letalskim bombardiranjem z zadržilom, da so si Nemci priskrbeli nove vrste orožja za razdejanje z ogromnim učinkom, tako med drugim posebne zaigalne bombe, ki prodrejo, kadar zadenejo poslopje, prvi dve ali tri nadstropja in potem šele eksplodirajo. »Sovjetska zveza,« zaključuje «Pravda», »mora biti pripravljena na nova sovražnikova presenečenja.»

V Stockholmu več žensk kakor moških

Stockholm, 19. jun. s. Zadnja demografska statistika beleži znaten prebitek ženskega prebivalstva nad moškim prebivalstvom švedske prestolnice. V Stockholmu so našli 338.181 žensk in 245.583 moških, tako da je okrog 62.000 žensk več nego moških.

Upori med družijskimi pesadkami v Siriji

Ankara, 19. jun. s. V Siriji so se pripeleli iz neznanih razlogov razni upori v nekaterih družijskih pesadkah. Razne poveljnice so postavili pod vojaško sodišče, nekateri oddelki so bili razpuščeni in reorganizirani. Preiskava je v teku, napetost med četami pa traja dalje in zahtevajo osvoboditev aretirancev.

VAŽNI SKLEPI VLADE V RIMU

Pod predsedstvom Duceja je ministrski svet odobril ukrepe za zboljšanje gmotnega položaja državnih nameščencev

Rim, 19. junija. s. Davi ch 10. se je pod predsedstvom Duceja sestal ministrski svet. Kot tajnik je posloval državni podtajnik v ministrskem predsedništvu. Ministrski svet je odobril naslednje ukrepe razen ostalih izrednega poslovanja:

S področja ministrskega predsedništva.

Na predlog Duceja in sporazumno s finančnim ministrom je ministrski svet odobril ukrep, ki je bil že objavljen na seji dne 8. maja in ki se tiče na izboljšanje gmotnega položaja državnih nameščencev. Tik pred vstopom Italije v vojno je bil gospodarski položaj državnih in javnih nameščencev zboljšan s Kr. ukazom z dne 16. aprila 1940, po katerem so bili vsi prejemki državnih uslužbencev, vstevši preskrbo njihovih rodbin, kakor tudi redne pokojnine, povišani za 10%. Pozneje in sicer s Kr. ukazom z dne 24. marca 1941 je bilo dovoljeno 40% zvišanje dodatkov za rodbine, z ukazom z dne 14. julija 1941 pa so bili nekaterim nižjim kategorijam uslužbencev kakor tudi nekaterim vrstam upokojencev ponovno zboljšani prejemki v izmeri od 10 do 40%. Posebni pribitki so bili poleg vsega gornjega priznani tudi vojaškim in militariziranim osebam in obliki vojne doklade z ukazom z dne 19. maja 1941 in pozneje še nekaterim drugim z ukazom z dne 24. marca 1942. Povrh tega so bile z ukazom z dne 27. februarja 1942 skoraj podvojene dnevnice za službovanje izven stalnega službenega kraja in povišane za 50% urnine za izredno delavnost in uspešno delo. Končno so bili z ukazom z dne 16. decembra 1942 priznani vsemu osebju, ki službuje v krajih, izpostavljenih vojnemu nevarnostim, izredni prispevki, in sicer ločeno za vzdrževanje rodbin, ki so se oddelile, kakor tudi za csehje samo, ki je ostalo na svojih mestih.

Novi ukrep, ki bo veljal od 1. julija t. l. do konca vojne, določa:

1. 125% zvišanje začasne vojne doklade, ki je bila dovoljena aktivnemu državnemu osebju v činih pod VIII. činovnim razredom, s čemer se bo najvišji iznos tega prispevka dvignil od 1320 lir na 2970 lir letno;

2. 50% povišanje trenutnih rodbinskih dokladov za neregularno osebje, tako da bodo te doklade dosegle višino onih doklad, ki jih prejema regulirano osebje v enakih rodbinskih in krajevnih razmerah, brez povišanja v 65% izmeri, o kateri govori 1. točka;

3. uvrstitev uslužbencev VII. činovnega razreda in višjih glede vojne doklade v novi izmeri po načelih, ki veljajo za osebe VIII. činovnega razreda in nižjih, na ta način, da bo osebje v činih, višjih od VIII. činovnega razreda, g. e. 65% povišanja od 1. julija t. l. dalje izenačeno z osebjem VIII. činovnega razreda in nižjih. Na ta način bodo iz razumljivih razlogov glede izrednih dokladov za čas vojne zase in za rodbino izenačeni uslužbenec višjih in nižjih činovnih razredov;

4. podvojitve začasnega dodatnega prispevka, ki se sedaj izplačuje v obliki 15% poviška na redne pokojnine do 6000 lir odnosno 4800 letno in v višini 30% poviška upokojencem, ki prejemajo pokojnino v višini od 6000 lir do 8400 lir posredno, odnosno 4800 lir in 7200 lir neposredno.

5. G. e. vojaškega in militariziranega osebja, ki uživa celotne ali polovične vojne doklade, ki so redno ugodnejše od ugodnosti po novem ukrepu za določitev vojne doklade, je določeno tako, da bodo te ugodnosti veljale zanj tedaj, če bi prenehali uživati sedaj pripadajočo vojno doklado.

Zboljšanje vojne doklade in dodatkov za rodbino se v morebitnih manjših izmerah s posebnimi ukrepi pristojnih organov prenesejo lahko tudi na osebje državnih pomožnih ustanov. Letna obremenitev za državnih proračun je s tem novim ukrepm proračunana na 1840 milijonov, razen še okrog 285 milijonov, ki bodo šli v breme proračuna državnih železnic. Za pomožne državne ustanove so stroški izračunani v višini 240 milijonov lir.

Na predlog Duceja je bil nato odobren zakonski osnutek, s katerim se ustanavlja Sardinjski kreditni zavod, ki bo imel za namenom, da se popravijo škode, ki jih je utrpel bogati sardinjski otok zaradi barbarskih sovražnih napadov in tam zopet poživljal poljedelska proizvodnja, nalogo dolgovljetni kredit za popravila razdejanih stanovanjskih stavb v mestih in na deželi, kakor tudi kredite za melioracijska in vsa izboljševalna dela, pri čemer bo njegovo poslovanje vzporejeno s poslovanjem Zavoda za agrarne kredite na Sardiniji.

Naslednji zakonski osnutek se tiče ureditve gmotnega položaja vojakov, ki so bivali v tujini, pa so se vrtnili zaradi odslužbe vojaške dolžnosti. Ugodnosti, ki veljajo po obstoječem naredbah za državne in zasebne nameščence, vpoklicane pod orožje, ne veljajo obenem tudi za vojaške, ki so bili zaradi stalnega bivanja na tujem oproščeni obveznosti, pa so se zaradi vojne pred končanim 32. letom starosti vrtnili v domovino, da bi izpolnili vojaško dolžnost. Ker so bili vsi ti prizadeti, ki so se vrtnili iz tujine, skoraj do zadnjega sprejeti kot uradniki ali delavci v raznih narodnih ustanovah, ali pa gre za vojaške, ki so bili zaposleni po podružnicah italijanskih tvrd in zavodov v tujini, ima dejstvo, da gornji predpisi zanje ne veljajo, za posledico tudi ustavitve izplačevanja prejemkov, kakor tudi izgubo pravice, da

bi mogli po povratku v civilni poklic zasebi prejšnje mesto. Sedaj sprejeti ukrep izločuje tako neenakost v postopku in odreja, da bodo ugodnosti, ki veljajo za vse nameščeno osebje, bodisi državno ali zasebno, ki je bilo vpoklicano ali pridržano v vojaški službi zaradi izrednih potreb, razširjene tudi na vse državne in zasebne nameščence, ki so se, čeprav so bili oproščeni vojaške dolžnosti, ker so bivali na tujem, zaradi vojne vrtnili domov in bili sedaj vpoklicani v vojaško službo, ker še niso preokorčili 32. leta starosti.

V nadaljnjem je bil sprejet sklep, ki spreminja zakon z dne 21. avgusta 1921, ki se nanaša na obvezno zaposlitev vojnih invalidov. Da se poveča tudi v javnih ustanovah zaposlitev vojnih poškodovancev in invalidov, je določeno, da se mora število mest, ki jih morajo državne in javne uprave v splošnem prihraniti v vrstah nižjega osebja, zvišati od 20 na 40%.

Ministrstvo za notranje zadeve

Na predlog Duceja kot notranjega ministra je bil sprejet osnutek zakonskega ukrepa, s katerim se izdajajo posebne odredbe g. e. delovanja pomožnih organov v prefekturah in pomožnih ustanovah v primeru odsotnosti njihovih nameščencev zaradi sedanja vojnega stanja. Nadalje je bil odobren osnutek ukrepa, ki vsebuje posebne norme za ureditev službe pri pokrajinskih listih glede zakonitih objav. V nadaljnjem je bil odobren zakonski osnutek, ki vsebuje določbe, po katerih bo ojačana nastanitev preseljenih oseb v okrevajših in vzgojevališčih. Po tem ukrepu bodo taki zavodi lahko sprejemali prihajajoče, čeprav ne bodo izpolnjevali pogojev glede določene pokrajinske pripadnosti. Odboren je bil zakonski osnutek, s katerim se podaljšuje rok za dovoljevanje poročnih posojil do 30. junija 1946. V istem zakonu je predvideno tudi, da je do nadaljnjega odloga vračanje prečnih posojil vdevam padlih v vojni in velikih poškodovancev iz vojne.

Italijanska Afrika

Na predlog ministra za Italijansko Afriko je bil odobren osnutek odloka, ki dovoljuje rodbinske doklade osebju monopske uprave v Rambou.

Milost in pravice

Na predlog ministra za milost in pravico je bil odobren osnutek ukrepa za poslovanje civilnih in kazenskih sodišč med vojno. Ta novi ukrep izpopolnjuje že 22. maja 1942 zakon, po katerem se lahko vsi na zakonu določeni roki, če so to povzročile izredne okoliščine zaradi vojnega stanja, podaljšajo do novih rokov. Ukrep se nanaša tudi na roke v kazenskoprvnih stvareh. Druge določbe tega ukrepa izločujejo nekatere nejasnosti in izvajanje zakonskih predpisov z dne 9. julija 1940, ki se nanašajo na dovolitev začasne svobode obsojencev.

Nadalje je bil odobren zakonski osnutek, ki vsebuje določbe v korist sodniškega osebja, ki se je vrnilo iz Tunisa. Da se omogoči tem za služnim državljanom zaposlitev v lastnem poklicu iz katerega bodo črpali sredstva za obstanek, ki so jih izgubili, ker so morali zapustiti tujino ozemlja, v katerih so delovali dolgo časa, bodo vpisani v činovne sezname enakih uslužbencev v Kraljevini. Ta najnovejši ukrep v korist raznih poklicnih ljudi ki se vračajo iz tujine gre za tem, da se tudi vsem takim osebam, ki so se vrtnili iz Tunisa, zagotovi enak postopek kakor vsem drugim v enakih okoliščinah.

Po naslednjem zakonskem osnutku ima minister za milost in pravico možnost podaljšati začasne roke, določene za udeležbo pri javnih natečajih in sicer vse v zvezi z izrednimi okoliščinami zaradi vojnega stanja.

Drug zakonski osnutek predpisuje razne olajšave o. dajavah pri dediščinah po padlih v vojni in znak hvalečnosti in priznanja za slavne nadle, in sicer v tej obliki, da se v pomanjkanju neposrednih naslednikov dednost prenese tudi na sestre in nečake padlega v vojni. Poseben zakonski osnutek ureja izplačevanje pokojnin državljanom, ki so se morali preseliti. Zaradi olajšanja razmer, v katere so zašli taki upokojenci, ker so se morali odstraniti iz krajev v vojni nevarnosti, bodo pokrajinski zakladni uradi izplačevali pokojnino vsem prizadetim samo proti predložitvi uradne izkaznice, da so upravičeni prejemati pokojnino.

Poseben zakonski osnutek se tiče plačevanja prejemkov za uradništvo, ki je premeščeno v kraje s sovražnimi napadi. V primerih, kadar teki premeščeni uradniki z običajnimi prometnimi sredstvi ne bi mogli pravočasno dobiti svojih prejemkov, je predpisan poseben postopek brez posebnih formalnosti, da se izplačilo lahko izvrši na podlagi izjave, ki jo prizadetu izda njegov neposredni predstojnik.

Ministrstvo za letalstvo

Na predlog Duceja kot ministra za letalstvo je bil sprejet zakonski osnutek, po katerem se za čas vojne ukinejo tečajji za izpopolnitev podčastnikov-pilotov. Zaradi tega ukrepa bodo za dobo 6 mesecev po končani vojni ustavljeni tudi tečajji za imenovanje podčastnikov in častnikov-pilotov, pri čemer bodo taka imenovanja v bodoče odvisna od bivanja pri posameznih oddelkih in položitve nekaterih izpitov. Podobni zakonski osnutek podaljšuje za 1. 1943 veljavnost sedanjih določb glede ukinitve izpitov za napredovanje in povišanje letalskih častnikov.

Javna dela

Na predlog ministra za javna dela je bil sprejet zakonski osnutek, ki odreja nov rok za zaključitev gradbenih del pri no-

vih napravah v Benetkah okrog Marghere. Iz tehničnih in administrativnih razlogov vsa dela niso mogla biti zaključena v določenem roku in zaradi tega se ta rok podaljšuje na eno leto po končani vojni.

Po naslednjem zakonskem osnutku iz tega resora so objavljene nove določbe za izpopolnitev častniškega staleža v Narodni čestni milici.

Nadalje je bil sprejet osnutek ukrepa, po katerem bo ministrstvo za javna dela prevzelo nekatere službe v vojni, ki so prej spadale v pristojnost notranjega ministrstva. Ta sprememba je bila potrebna zaradi naglega posredovanja na raznih toriščih v zvezi s sovražnimi napadi.

Promet

Ministrski sklep pozdravlja na predlog Duceja za obdobjevanje junaško ponašanje železničarjev vse Italije, predvsem pa onih iz območja ravnatelstva v Reggio Calabriji in na sicilskih in sardinjskih progah ki pod neprestanim bombardiranjem sovražnika brez prestanka opravljajo svoje težke in važne naloge, da bi zagotovili neprekinjenost prometa.

Na predlog ministra za promet je bil nato sprejet zakonski osnutek, ki se nanaša na ureditev osebnih vprašanj za nameščene-skvadriste. Po drugem osnutku so bile sprejete zelo stroge določbe za osebe, ki bi zagrešile nerednosti pri potovanjih z javnimi prevoznimi sredstvi. Podobni ukrepi bodo izdani tudi za mestni promet, v katerem bo med drugim tudi strogo prepovedano kaditi v vagonih. Nadalje je bil sprejet osnutek ukrepa, po katerem bo začasno zvišano število mest reguliranih uslužbencev v pošto-brzojavni upravi zaradi povečanja posla in zaradi odsotnosti mnogih funkcionarjev v vojni. Drug zakonski osnutek povišuje pristojbine za hranilne knjižice in pošto štednjo. Z istim zakonom bodo izdane tudi nove določbe g. e. izgubljenih knjižic poštne uprave.

Kr. ukaz z dne 15. marca t. l. je označil kot navzoče pri zastavah vojaške in militarizirane osebe, ki so padli za veličino Domovine, in dovolil posebno materialno ureditev vsem rodbinam, ki so ostale brez vzdrževalnine. Podoben ukrep, ki ima poleg gospodarskega pomena tudi najpomembnejši moralni značaj, bo sedaj razširjen tudi na uslužbence trgovske mornarice, ki so s svojim žilavim samozatajevanjem pokazali toliko volje, da zaslužijo čast bojevnikov z vsemi učinki zakona z dne 11. januarja 1943, in bodo njihovi slavni padli vpisani v seznam padlih pri Oboroženih silah. Drugi zakonski ukrepi iz resora istega ministrstva se nanašajo na povišanje pokojnin za pomorce in priznanje podpor svojcem pomorcev, ki so bili vpoklicani k vojakom, nadalje na ureditev in samostojno poslovanje uprave pristanišča v Neaplju, kakor tudi na obseg pomorskega ravnatelstva v Cataniji.

Ministrstvo za korporacije

Na predlog ministrstva za korporacije je bil sprejet osnutek ukrepa, po katerem preide komisariat za izseljevanje in kolonizacijo v pristojnost ministrstva za korporacije. S tem ukrepm bo praktično realizirana ona tesna zveza, ki je potrebna za čim uspešnejše administrativno poslovanje komisariata.

Drug zakonski osnutek se nanaša na novo udeleževanje ministrstva za korporacije pri službi dela in ureditvi uradov. Ker je treba v enotni obliki urediti stalno naraščajoče potrebe ročnega dela, je bilo neobhodno potrebno, da se razne naloge v službi dela združijo v enem organu. S tem ukrepm bo ministrstvo za korporacije dobilo vso pristojnost, ki jo je glede službe dela doslej imela Narodna fašistična stranka, pri tem pa bodo oddelki ministrstva, ki bodo prevzeli ta posel, dobili bolj-šo organizacijo in bodo povečana pooblastila javnih oblastev glede obveznosti državljanov v vojnem času.

Nadaljnji zakonski osnutek s področja tega ministrstva se nanaša na dodelitev na delo nekaterih kategorij oseb v posebnih odnosih od javnih oblasti. Potreba, da se vse delovne sile izrabijo za najvišjo proizvodnjo, je narekovala izdajo tega ukrepa, s katerim je določeno, da bodo dodeljene na delo nekateri kategorije oseb (konfiranci) in obsojenci, ki uživajo ugodnost pogojne izpustitve, če so v posebnih pogojih odnosov do javne oblasti.

Nadalje je bil sprejet zakonski osnutek za ustanovitev Narodnega fašističnega zavoda za pouk in izpopolnitev italijanskih delavcev. Ta ukrep stremi za tem, da bi se združile in vzporedile vse ustanove in bi se na raznih področjih proizvodnje dvignila kvalitativna vrednost delavcev, ki je bistveno potrebna za povečanje delavnosti, bodisi v sedanjih okoliščinah, kakor tudi v povojnem času.

Odobren je bil zakonski osnutek, ki vsebuje spremembe glede pravice do podpore za osebe, ki je dodeljen javnim prevoznim službam. Ta ukrep stremi za izravnanjem prejšnjih določb, ki so bile izdane v okviru velike reforme obvezne socialne preskrbe ob dvajsetletnici ustanovitve fašizma. Ta ukrep prinaša tudi prvo splošno zboljšanje pokojnin, ki je bilo združeno z neznatnim zvišanjem prispevkov, pa ne bo občno vplivalo na gospodarski položaj osebja.

Nekateri drugi zakonski osnutki v območju tega ministrstva določajo prispevke v višini 2% davka na prodajo umetniških del v korist podporne blagajne pri Narod-

Nadaljevanje na 2. strani

Odbiti sovjetski napadi pri Šumiju in Kirovu

Topniško obstreljevanje vojaških ciljev v Petrogradu — Na Volgi so bile zadete z bombami 4 ladje

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 20. jun. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Krajevni sovjetski sunki na kubanskem predmostju severnovzhodno od Šumija in na področju pri Kirovu so bili zavrnjeni. V ostalih odsekih vzhodne fronte je bilo živahno delovanje napadalnih oddelkov.

Težko topniško kopne vojske je z dobrim učinkom obstreljevalo vojaško važne cilje v Petrogradu.

Pri ponovnem letalskem napadu na ladijske cilje v izlivu reke Volge so bili stirije nadaljnji prevozni parkiri tako hudo zadeti z bombami, da je treba računati z uničenjem dela teh ladij. Druga nemška bojna letala so obstreljevala industrijske naprave globoko v sovražnikovem zaledju. Eno letalo se ni vrnilo s teh napadov.

Nemška in italijanska bojna letala so učinkovito obmetavala z bombami pristaniške naprave v Bizerti in na Pantelleriji.

Nekaj sovražnih letal je izvedlo preteklo noč vznemirnevalne polete nad zapadnim nemškim ozemljem, ne da bi metala bombe. Nad zasedenim zapadnim ozemljem so bila sestreljena štiri sovražna letala.

Nemška brza bojna letala so bombardirala v noči na 20. junija posamezne cilje na področju Londona in na angleški južnovzhodni obali.

Plavajoče enote vojne mornarice, protiletalsko topništvo na trgovskih ladjah in mornariško protiletalsko topništvo so v času od 11. do 20. junija sestrelile 49 sovražnih letal.

Uspešno udejstvovanje nemškega letalstva

Berlin, 19. jun. s. Ob nizozemski obali so edine nemške vojne mornarice sestrelile večeraj dve lovski letali tipa »Spitfire«. Številna druga britanska letala so bila poškodovana.

Razen tega javljajo iz pristojnega vira, da je nemško letalsko orožje tudi včeraj nadaljevalo na vsej vzhodni fronti s svojimi napadi proti sovražnim vojnim objektom. Med akcijami proti pomorskim objektom na Črnem morju in Baltiku so Nemci potopili 2 trgovski ladji s skupaj

Nadaljevanje s 1. strani

nem fašističnem sindikatu, nadalje izvršitev pred 4 leti izdanega zakona o zavarovanju za bolezni neseščenec pri ustanovah z javnim pravom.

Ministrstvo za menjavo in valute

Na predlog ministra za menjavo in valute je bil odobren osnutek ukrepa, ki se nanaša na ukinitve odbora za volno. V zvezi z omejenim uvozom volne in volnenih izdelkov ter glede na to, da je volna bodisi italijanska ali inozemska, določena za vojaške potrebe, ukinja ta ukrep odbor za volno, ki je doslej urejal uvoz in razdelitev vsega tega blaga na domačem trgu.

Seja ministrskega sveta se je končala ob 13.30. Prihodnja bo 31. julija.

Razširjenje obvezne delovne službe

Objava ministrstva za korporacije

Rim, 19. jun. s. Ministrstvo za korporacije objavlja: Potrebne države v vojni zahtevajo širše sodelovanje državljanov pri naporu vseh Italijanov, da se zagotovi vojakom krožje, deželi pa sredstva za odpor. Zato bodo s 1. julijem t. l. po način h, ki jih bo določil predpisni posebni razglaš, pozvani v delovno službo državljanov občin, ki pripadajo naslednjim razredom: ženske, rojene v letih od 1919 do 1925. in moški, rojeni v letih od 1907 do 1925. Poziv v delovno službo se tiče moških, ki niso podvrženi vojaški obveznosti ali drugim delovnim obveznostim, ter žensk, ki niso v taknem družinskem položaju, kakršni bo točneje še objavljeno. Zenske, pozvane v delovno službo, bodo na razpolago zlasti za bližnja poljedelska dela v zvezi z žetvijo in setvijo in se ne bodo mnogo oddaljile iz svojih krajev. Moški bodo razen za morebitno zaposlitev v poljedelski stroki odposlani po primernem vzdrževanju (če bo treba) tja, kamor jih bo zahtevalo delo, in se bodo pri tem v mejah možnosti upoštevale želje in razmere mobilizirancev samih. Razen te obvezne službe se bo upošteval tudi prostovoljno sodelovanje državljanov brez razlike spola in starosti, tako da se bodo uporabili pri poslih, ki bodo ustrezali sposobnosti vsakega, vsi, ki bodo zahtevali čast, služiti deželi na fronti proizvodnje. Ministrstvo za korporacije sporoča nadalje, da je v pripravi vrsta ukrepov, ki stremijo k temu, da se uporabi delovna moč, ki je sedaj zaposlena pri delih, ki niso največje važnosti. Medtem se bodo izvedli že sprejeti ukrepi, s katerimi se bodo ukinitve vse vrste poslov, ki jih ni smatrati za potrebne, in rekvirirala se bodo vsa sredstva, ki bi postala neaktivna po teh ukinitvah. Kar se tiče poslov, ki jih odreja vojaške oblasti, so bo pospeševalo ustanavljanje delavskih stotnj, ki so uvrščene v tehnična dela, ki sestavljajo osredotočeno organizacijo in predstavljajo gibčen ter uspešen pripomoček za izvršitev nujnih del. Selekcija v obrtni stroki se bo nadaljevala s poudarjenim ritmom. Ustrezajoč številnim pobudam vojnih pobornikov, bojnikov in delavcev, ki so zaposleni v vojnih industrijah, si vlada pridržuje, da bo zvezala izvrševanje dolžnosti v delovni službi s koncesijo živilskih in oblačilnih izkaznic. Notranje ministrstvo je v namenom, da bi se nihče ne izognil delovni obveznosti, zlasti pa, da bi se ji ne izognili nearijski državljani, ki med drugim nimajo vojaške obveznosti, odredilo mobilizacijo 18 letnikov Židov (od 1907 do 1925), ki bodo prav tako odposlani na delo v kraje, določene po ministrstvu za korporacije.

Premogovna kriza v Angliji in Ameriki

Lizbona, 19. jun. s. Premogovna kriza postaja v Angliji zmerom oostrejša in grozi, da bo zavzela izredno hude oblike. Izjave, ki jih je pred tedni podal minister za goriva o tem problemu, ki so bile že močno pesimistične, kakor tudi posebni pozivi, ki ga je naslovil Churchill na rudarje, naj pospešijo svojo delavnost, niso mogle omiliti zastoja proizvodnje. Kako težaven je položaj v premogovni industriji, kažejo najbolj podatki, ki so bili te dni objavljeni v uradnem poročilu in iz katerih je razvidno, da je proizvodnja premoga letos za okrog 100.000 ton na teden manjša kakor lani. Doslej so ostali vsi ukrepi vlade za zboljšanje položaja brez učinka. To dejstvo je tem bolj vznemirljivo, ker je treba računati, da se bo poraba premoga še povečala, če se bodo vojne operacije poživile. Zato je verjetno, da bo morala Anglija v prihodnjih zimskih mesecih računati še z večjim pomanjkanjem goriv, kar bo seveda znatno vplivalo na njen vojaški napor. Edino sredstvo, da bi se ta kriza rešila — tako poudarjajo tamkaj — bi bilo, da bi se zaposlili v tej industriji povsem novi rudarji, kar pa ni izvedljivo, ker sta vojska in druge vojne industrije že izrpalе vse delovne sile. Oficielno poročilo omenja na koncu tudi značilne podatke o prostovoljni odsotnosti z dela, ki vpliva tudi okrog 10% na proizvodnjo.

Lizbona, 19. jun. s. Zedinjene države stoji pred novo premogovno krizo zaradi sklepa sveta za vojno proizvodnjo, da bi se z rudarji sklenila pogodba, ki ne bo dosti različna od prejšnje pogodbe. Sedanje premije med rudniškimi lastniki in delavstvom potekajo jutri popolnoma. Neka brzojavka iz New Yorka sedaj potrjuje, da so rudarji zapustili delo v državi Ohiju in v nekaterih pensilvanskih rudnikih.

Spor ameriške vlade s Standard Oil Company

Buenos Aires, 19. jun. s. Ameriški mornariški minister objavlja, da je bila prekinjena pogodba med ministrstvom in družbo »Standard Oil Company«, ki jo je razveljavil visoki dvor ameriškega pravosodja. Po tej pogodbi, ki jo je osebno zaključil minister Knox, se je družba zavezala, da bo proti primerni odškodnini dala vladi na razpolago svojo oceansko mornarico, ne da bi bili v pogodbi dotični tudi pogoji tega odstopa. Lahko je razumeti, zakaj je mornariški minister Knox sklenil svoj čas to pogodbo.

Potopljena ameriška stražna ladja

Buenos Aires, 19. jun. s. Ameriško mornariško ministrstvo objavlja, da je izgubljena obalna stražna ladja »Escanava«, ki je bila dodeljena službi konvojave na severnem Atlantiku. Vsa posadka, razen dveh moških, je utonila. Poznejše vesti vedo povedati, da je »Escanava«, ki je izpodrivala 218 ton, zletela v zrak iz neznanih vzrokov in izginila v morju v najkrajšem času. Stevilo ameriških vojnih ladij, ki so bile bodisi potopljene ali zadržane ali uničene, da bi se izognile zaplembi, se je zvišalo sedaj na vsega 99.

Rim, 19. jun. s. Med ukrepi, ki jih je potrdil včeraj ministrski svet, zasluži posebno pozornost ukrep, ki daje ministrom možnost, da z odlokom ministrskega sveta upokojijo v skladu s posebnimi službenimi zahtevami preko primerov, ki so predvideni po obstoječih zakonih, funkcionalne skupine A od 6. stopnje dalje. Upokojitve v navedeni obliki, ki dajejo pravico do pokojnin, po odredbi 6. člena zakona o civilnih in vojaških pokojninah, ki je bil potrjen s Kr. dekretom 21. februarja 1895, št. 70, in nadaljnjimi spremembami, niso podvržene obtežitvam. Ukrep ima namen, da bi dal načelnikom poedinih strok možnost odstraniti iz službe one vodilne elemente, ki bi se izkazali zlasti v zvezi s posebnimi zahtevami sedanjega časa nesposobne, da bi izvrševali zaupane jim funkcije.

ststvo za korporacije sporoča nadalje, da je v pripravi vrsta ukrepov, ki stremijo k temu, da se uporabi delovna moč, ki je sedaj zaposlena pri delih, ki niso največje važnosti. Medtem se bodo izvedli že sprejeti ukrepi, s katerimi se bodo ukinitve vse vrste poslov, ki jih ni smatrati za potrebne, in rekvirirala se bodo vsa sredstva, ki bi postala neaktivna po teh ukinitvah. Kar se tiče poslov, ki jih odreja vojaške oblasti, so bo pospeševalo ustanavljanje delavskih stotnj, ki so uvrščene v tehnična dela, ki sestavljajo osredotočeno organizacijo in predstavljajo gibčen ter uspešen pripomoček za izvršitev nujnih del. Selekcija v obrtni stroki se bo nadaljevala s poudarjenim ritmom. Ustrezajoč številnim pobudam vojnih pobornikov, bojnikov in delavcev, ki so zaposleni v vojnih industrijah, si vlada pridržuje, da bo zvezala izvrševanje dolžnosti v delovni službi s koncesijo živilskih in oblačilnih izkaznic. Notranje ministrstvo je v namenom, da bi se nihče ne izognil delovni obveznosti, zlasti pa, da bi se ji ne izognili nearijski državljani, ki med drugim nimajo vojaške obveznosti, odredilo mobilizacijo 18 letnikov Židov (od 1907 do 1925), ki bodo prav tako odposlani na delo v kraje, določene po ministrstvu za korporacije.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Ponedeljek, 21. jun.: Zaprtlo.
Torek, 22. junija, ob 18.: Jorijeva hči. Red. Torek.
Sreda, 23. junija, ob 18.30: Skupno življenje. Red. Sreda.
Četrtek, 24. junija, ob 18.30: Stari in mladi. Red. Četrtek.

*

Abonente reda Četrtek opozarjamo, da bodo imeli v četrtek na praznik zaradi bližnjega zaključka dramske sezone izjemoma na praznik predstavo »Stari in mladi«. Uprava nudi abonement, ki bi zaradi praznika ne mogli prisostvovati predstavi, da morejo svoj sedež pri dnevi blagajni osebno odpovedati za ta večer in jim bo odpovedani sedež nadoknaden pri predstavi »Stari in mladi« za red. Torek.

OPERA

Ponedeljek, 21. jun.: Zaprtlo.
Torek, 22. junija: Zaprtlo.
Sreda, 23. junija, ob 18.: Prodana nevesta. Red. A.
Četrtek, 24. junija, ob 17.: Thais. Izven.
Cene od 28 L navzgor.
Petek, 25. junija: Zaprtlo.

Radio Ljubljana

PONEDELJEK, 21. JUNIJA 1943-XXI

7.30: Pesmi in napevi. 8.00: Napoved časa; poročila v italijanščini. 12.20: Plošče. 12.30: Poročila v slovenščini. 12.45: Lahka glasba. 13.00: Napoved časa; poročila v italijanščini. 13.10: Poročila Vrhovnega poveljništva Oboroženih Sil v slovenščini. 13.12: Vojaške pesmi. 14.00: Poročila v italijanščini. 14.10: Koncert radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Šijanec. Orkestralna glasba. 15.00: Poročila v slovenščini. 17.00: Napoved časa; poročila v italijanščini. 17.10: Koncert tenorista Antona Gladoljeva. 17.40: Pesmi in napevi. 19.00: »Govorimo italijansko«, poučuje profesor dr. Stanko Leben. 19.30: Poročila v slovenščini. 19.45: Politični komentar v

slovenščini. 20.00: Napoved časa; poročila v italijanščini. 20.20: Koncert. 21.00: Koncert violinista Jana Šlajsa, pri klavirju Janko Ravnik. 21.30: Koncert mezzosopranske Elze Karlovcve. 22.00: Operna glasba na ploščah. V odmoru: Predavanje v slovenščini. 22.45: Poročila v italijanščini.

SPORT

Čitamo še

O Branku Žižku v Fiumi

S privlačne igralne prireditve, ki so jo imeli sredi preteklega tedna v Fiumi in na kateri sta najboljši dve mesti zasedla naša ožja rojaka Branko Žižek in Jože Močan, čitamo v petkovi številki »Gazzette dello Sport« še nekatere zanimive in obenem laskave ugotovitve na račun obeh mojstrov igralcev. Fiumski sodrukniki milanskega sportnega dnevnika piše med drugim:

»Najbolj privlačen v tem tekmovanju je bil dvoboj, ki sta ga na vsej progi bila med seboj Žižek in Močan. S tem pa se ni rečeno, da so bili ostali tekmovalci manj vredni od obeh ljubljancev, saj je bilo samo eno minuto razlike med prvim in četrtnim na cilju. Dvoboj je bil odločen tik pred ciljem, ogorčen pa vso pot prav do zadnjega metra, tako da do zadnjega ni bilo moč reči, kdo bo zmagovalc.

Žižek je dobil svojega velikega nasprotnika v Močanu. To sta dva različna stila, to sta dva različna prvaka. Prvi je še enkrat potrdil, da je velik plavalec, morda najpopolnejši, kar smo jih videli v teh zadnjih letih, ker je s svojim stilom, ki ga ni moč opisati, — Žižek se giblje počasi, toda samo na videz tako, medtem ko je njegovo telo skoraj čisto v vodi, opravlja silno delo z nogami in rokami — spet dokazal, da je pravi plavalec izven razreda. Pričakujemo, da bo v kratkem šel nad oba rekorda na 100 in 400 m, ker se zdi, da bi bili ti dve progi zanj bolj prikladni kakor pa večje razdalje.

Močan, ki se je zdel bolj razgiban kakor prejšnje leto — z nogami udarja zelo

hitro in nad površino, z rokami pa na kratko, toda tudi zelo naglo — je pokazal, da ima vse pogoje, da bo lahko branil lani pridobljeni prvenstveni naslov na 1500 m. Tri desetinke sekunde je zaostal za Žižkom, samo tri udarce z rokami je bil prekratek, toda ves čas je bila borba med obema prvakoma odprta in tovariška in je zmaga pripadla onemu, ki jo je bolj zaslužil.

O modernem Odiseju

V Buenos Airesu so te dni nad vse svečano sprejeli argentinskega brodarja Vita Dumasa, ki je bil več kakor leto dni sam s svojim čolnom na več morjih in se kljub vsem vojnim nevarnostim spet srečno vrnil v domače mesto. Mož je zapustil argentinsko prestolnico dne 9. junija 1942 na majhni jadrnici, in je po 74 dnevih dosegel Capetown na jugu Afrike. Ko je tamkaj spet na novo opremil svojo orehovo lupinico, je Dumas nadaljeval pot po morjih in je po naslednjih 104 dnevih pristal v Wellingtonu na Novem Zelandu, od koder se je spravil na pot sredi minulega februarja.

Od tod je nadaljeval vožnjo preko Indijskega oceana ter Atlantskega in Tihga morja spet nazaj v Južno Ameriko, kjer je srečno stopil na kopno, potem ko je prevozil s svojo majhno ladjico in čisto sam nad 20.000 pomorskih milj. Vita Dumas, ki so mu domače sportne organizacije poklonile več častnih nagrad za ta svojstveni podvig na morju, je na koncu sprejel osebno in mu čestital tudi predsednik republike general Ramirez.

V Ameriki so morali zadnji čas precej povišati cene naravnemu gumiju, medtem ko je dobava sintetičnega gumija združena z manjšimi stroški.

Ako želiš dobro prodati
oglašuj v »Jutru«!

Dal 7 al 21 giugno vengono emesse due serie di

Buoni del Tesoro quinquennali 5% a premi
di L. 5 miliardi ciascuna

Interessi e premi esenti da ogni imposta presente e futura

PREZZO di emissione: L. 97 per ogni cento lire di capitale nominale, oltre interessi 5% dal 15 giugno fino al giorno del versamento; per le sottoscrizioni eseguite dal 7 al 14 giugno vengono invece corrisposti ai sottoscrittori gli interessi 5% dal giorno del versamento fino a tutto il 14 giugno detto.

Le sottoscrizioni vengono eseguite solo in contanti, ma vengono accettate come contante le cedole ammesse in sottoscrizione.

PREMI: ciascuna serie di L. 5 miliardi di Buoni concorre annualmente a n. 10 premi per un ammontare complessivo di L. 10.000.000 mediante estrazioni semestrali.

Le sottoscrizioni si ricevono presso tutte le Filiali dei seguenti Enti e Istituti che fanno parte del Consorzio di emissione, presieduto dalla Banca d'Italia:

Banca d'Italia — Cassa Depositi e Prestiti — Istituto Nazionale delle Assicurazioni — Istituto Nazionale Fascista della Previdenza Sociale — Istituto Nazionale Fascista per l'Assicurazione contro gli Infortuni sul lavoro — Banco di Napoli — Banco di Sicilia — Banco Nazionale del Lavoro — Istituto di S. Paolo di Torino — Monte dei Paschi di Siena — Banca Commerciale Italiana — Credito Italiano — Banco di Roma — Federazione Nazionale Fascista delle Casse di Risparmio — Istituto di Credito per le Casse di Risparmio Italiane — Cassa di Risparmio delle Province Lombarde — Istituto Centrale delle Banche e Bancheieri — Istituto Centrale delle Banche Popolari — Banca d'America e d'Italia — Banca Popolare di Novara — Banco Ambrosiano — Banca Nazionale dell'Agricoltura — Banca Popolare di Milano — Banca Santo Spirito — Credito Varesino — Credito Commerciale Milano — Banca Bellinzaghi, Milano — Banca Cattolica del Veneto, Vicenza — Banca di Chiavari e della Riviera Ligure — Banca Agricola Milanese — Banca Toscana — Banca Provinciale Lombarda, Bergamo — Credito Romagnolo, Bologna — Banca S. Paolo, Brescia — Società Italiana per le Strade Ferrate Meridionali — Assicurazioni Generali Trieste — Compagnia di Assicurazioni di Milano — Società Reale Mutua Assicurazioni Torino — Riunione Adriatica di Sicurtà, Trieste — La Fondiaria, Firenze — Compagnia Finanziaria degli Agenti di Cambio del Regno, Roma;

Banca Vonwiller — Credito Industriale, Venezia — Banca Lombarda di DD. & CC. — Banco S. Geminiano e S. Prospero — Banca di Legnano — Banca Unione, Milano — Società Italiana di Credito, Milano — Banca Lariano — Credito Agrario Bresciano — Banca Agricola Commerciale, Reggio Emilia — Banca Piccolo Credito Bergamasco — Banca del Friuli — Banca Gaudenzio Sella & C., Biella — Banca Mutua Popolare, Bergamo — Banca Popolare, Lecco — Banca A. Grasso e Figlio, Torino — Banca Mobiliare Piemontese — Banca del Sud — Banca Piccolo Credito Savonese — Banca Cesare Ponti, Milano — Banca Privata Finanziaria, Milano — Banca Milanese di Credito — Banca Industriale Gallaratese — Banca Alto Milanese — Banca di Calabria — Banca Popolare Luino — Banca Cooperativa Popolare, Padova — Banca Mutua Popolare, Verona — Banca Mutua Popolare Agricola, Lodi — Banca Agricola Popolare, Ragusa — Banca Popolare di Intra — Banca Popolare di Modena — Banca Popolare, Cremona — Banca Mutua Popolare, Areina — Banca Popolare, Sondrio — Banca Piccolo Credito Valtellinese — Banca Popolare Cooperativa, Ravenna — Banca Agricola Mantovana — Banca Popolare di Credito, Bologna — Banca Popolare, Vicenza — Consorzio Risp. e Prestiti per Commercio e Prestiti per Commercio e Industria, Bolzano — Banca Popolare Pesarese.

Tutte le altre Banche, Bancheieri, e Banche Popolari, nonché tutti gli Agenti di Cambio rappresentati nella firma dell'atto consortile dagli Istituti e dalle Compagnie Finanziarie sopra menzionati.

Od 7. do 21. junija bosta emitirani dve seriji

5% letnih zakladnih bonov s premijami
vsaka po 5 milijard lir

Obresti in premije so oproščene sleherne sedanje in bodoče davščine

EMISIJSKA CENA: 97 lir za vsakih sto lir nominalne glavnice poleg 5% obresti od 15. junija do dneva vplačila; za vpisovanja od 7. do 14. junija pripadajo vpisnikom 5% obresti od dneva vplačila do vključno 14. junija.

Vpisovanje se lahko opravi samo v gotovini, toda sprejemajo se kot gotovina kuponi, dopuščeni za vpis.

PREMIJE: Na vsako serijo 5 milijard lir Bonov odpade letno 10 premij v skupnem znesku 10.000.000 lir, ki se zrebajo vsakih šest mesecev.

Vpisovanje se lahko opravi pri vseh podružnicah naslednjih ustanov in zavodov, ki pripadajo emisijskemu konzorciju pod vodstvom zavoda Banca d'Italia.

Banca d'Italia — Cassa Depositi e Prestiti — Istituto Nazionale delle Assicurazioni — Istituto Nazionale Fascista della Previdenza Sociale — Istituto Nazionale Fascista per l'Assicurazione contro gli Infortuni sul lavoro — Banco di Napoli — Banco di Sicilia — Banco Nazionale del Lavoro — Istituto di S. Paolo di Torino — Monte dei Paschi di Siena — Banca Commerciale Italiana — Credito Italiano — Banco di Roma — Federazione Nazionale Fascista delle Casse di Risparmio — Istituto di Credito per le Casse di Risparmio Italiane — Cassa di Risparmio delle Province Lombarde — Istituto Centrale delle Banche e Bancheieri — Istituto Centrale delle Banche Popolari — Banca d'America e d'Italia — Banca Popolare di Novara — Banco Ambrosiano — Banca Nazionale dell'Agricoltura — Banca Popolare di Milano — Banca Santo Spirito — Credito Varesino — Credito Commerciale Milano — Banca Bellinzaghi, Milano — Banca Cattolica del Veneto, Vicenza — Banca di Chiavari e della Riviera Ligure — Banca Agricola Milanese — Banca Toscana — Banca Provinciale Lombarda, Bergamo — Credito Romagnolo, Bologna — Banca S. Paolo, Brescia — Società Italiana per le Strade Ferrate Meridionali — Assicurazioni Generali Trieste — Compagnia di Assicurazioni di Milano — Società Reale Mutua Assicurazioni Torino — Riunione Adriatica di Sicurtà, Trieste — La Fondiaria, Firenze — Compagnia Finanziaria degli Agenti di Cambio del Regno, Roma;

Banca Vonwiller — Credito Industriale, Venezia — Banca Lombarda di DD. & CC. — Banco S. Geminiano e S. Prospero — Banca di Legnano — Banca Unione, Milano — Società Italiana di Credito, Milano — Banca Lariano — Credito Agrario Bresciano — Banca Agricola Commerciale, Reggio Emilia — Banca Piccolo Credito Bergamasco — Banca del Friuli — Banca Gaudenzio Sella & C., Biella — Banca Mutua Popolare, Bergamo — Banca Popolare, Lecco — Banca A. Grasso e Figlio, Torino — Banca Mobiliare Piemontese — Banca del Sud — Banca Piccolo Credito Savonese — Banca Cesare Ponti, Milano — Banca Privata Finanziaria, Milano — Banca Milanese di Credito — Banca Industriale Gallaratese — Banca Alto Milanese — Banca di Calabria — Banca Popolare Luino — Banca Cooperativa Popolare, Padova — Banca Mutua Popolare, Verona — Banca Mutua Popolare Agricola, Lodi — Banca Agricola Popolare, Ragusa — Banca Popolare di Intra — Banca Popolare di Modena — Banca Popolare, Cremona — Banca Mutua Popolare, Areina — Banca Popolare, Sondrio — Banca Piccolo Credito Valtellinese — Banca Popolare Cooperativa, Ravenna — Banca Agricola Mantovana — Banca Popolare di Credito, Bologna — Banca Popolare, Vicenza — Consorzio Risp. e Prestiti per Commercio e Prestiti per Commercio e Industria, Bolzano — Banca Popolare Pesarese.

Vse ostale Banke, Bančniki, Ljudske Posojilnice kakor tudi vsi menjalnični Agenti, ki so člani zgoraj omenjenih zavodov in družbe »Compagnia Finanziaria.

Izšel je

junijski roman DK

ALBA DE CESPEDES:

„NAZAJ NI POTI“

S tem romanom si je mlada italijanska pisateljica pridobila svetovno slavo. V nekaj letih, odkar uživa v svoji domovini priljubljenost pri občinstvu in priznanje kritike, je bila ta nenavadna knjiga prevedena v devetnajst jezikov, kar zgovorno priča, da odgovarja željam in okusu sodobnega bralca. Pestrost oseb in razno, vrstnih dogodkov, ki se odvijajo v najrazličnejših okoljih, delata to knjigo novost že na zunaj privlačno. Povsod je vidna tista redka sposobnost, da se zna avtorica omejiti na bistveno in zadeti značilno, kar povzroča, da ima čitatelj najgloblji užitek.

Spet sončna nedelja

Ljubljana, 20. junija.

Po zadnjih nalivih se nam je nebo spet zjasnilo in dobili smo krasno vreme kakor se za kresni čas spodobi. Letina se bo popravila, ako ne pridejo nove nege, vendar so nalivi napravili dosti škoda. Zito, ki ima že težko klasje, je poležano in se bo težko dvignilo. S spravilom mrve hite zdaj kmetje in drugi gospodarji. Po travnikih okoli Ljubljane je zadnje dni živo in zlasti z Barja romajo dan za dnem težko naloženi seneni vozovi. Sadej se kljub dežju v zadnjem času kar dobro drži, upajmo, da bodo vzdržali tudi vinogradi.

Ozračje je po deževju prijetno osveženo. V soboto čez dan smo imeli kljub soncu le 16°C, noč na nedeljo je bila hladna in je toplomer beležil davi le 6.6°C. Nedelja se nam je prismejala s krasnim jutrom, na nebu ni bilo oblaka, sonce je že zgodaj razlivalo obilje luči po mestu in pokrajini, zaživeli so parki in sprehajališča, v vsej svoji prelesti lepoti so se nam razkazovale planine. Barometer se sicer še ni dvignil na stanje prejšnjega tedna, vendar upajmo, da bomo v četrtek — na Telovo — kresovali ob takem vremenu, s kakršnim nas je razveselila današnja nedelja.

Prireditve
Nemške akademije

V soboto popoldne je tukajšnji lektorat Nemške akademije dal v »Unionu« predvajati za svoje občinstvo več nemških poučnih filmov. Med njimi je bil na prvem mestu zvočni tednik, ki je seznanil občinstvo z raznimi aktualnostmi na fronti in v zaledju, zlasti z velikopotezno organizacijo nemške vojne produkcije in s njenimi izrednimi uspehi v zadnjih mesecih tekočega leta. Posebno zanimiv je bil film, ki prikazuje, kako preživljajo nemški delavci in nameščenci v bavorskih planinah svoj zimski dopust, uživajoč v radostni sproščenosti mnoge užitke zimskega sporta. Nadaljnji film je kazal trdo in vzlic vsemu odločno vojskovanje nemških vojakov v močvirjih Kubana, v hudi zimi in ob pogostih konfliktih s sovražnikom, čigar premoč pa ni mogla zlomiti nemškega odpora.

†

Umrli nam je dne 14. januarja 1943 na Fiumi naš soprog, oče, brat in stric, gospod

MIHAEL PETRIČ

posestnik, Gumnišče št. 11

Sv. maši zadušnici se bosta brali pri sv. Petru v Ljubljani v torek 22. t. m. ob 8. uri in v Šmarju isti dan ob 8. uri.

Flume, Gumnišče, Ljubljana, Dunaj, Beograd.

Žalujoci družini: PETRIČ - ZUPANČIČ

Moji ljudje

1. Moja žena.

Moja žena je za cela tri leta mlajša od mene, zato pričakuje, da to upoštevam in sem nasproti njej zaradi njene mladosti obziren. Ker sem se že pred štirimi leti srečal z Abrahamom, sem star dovolj, da uvidevam upravičenost njene želje, in pаметen toliko, da ji ustrezam. Zlasti kadar misva sama, se moja ljubeznivost stopnjuje, kajti moji ženi je mnogo, če ne vse, na tem, da naju imajo ljudje za najbolj srečno zakonsko dvojico, kar jih tava po tej zanimivi zemeljski obli. Prav iz tega razloga se me drži na izprehodih vedno pod pazduho in v neznansko zadovoljstvo ji je, če srečava omčeno znanko brez njene moza in to morebiti še ob času, ko njen mož ni ne v uradu, ne v trgovini, ne sicer zaposlen, torej brez pravega vzroka odsoten. Seveda slišim potem razlago, zakaj se reva sama kreta po svetu in kdo je vzrok nesoglasja v njenem zakonu. Da je to v sto odstotkih mož, ni zame nikoli presenečenje.

Dasi sem nežen in uslužen do svoje žene in zlasti potrpežljiv, kar se da, se vendar primeri, da se mi utrga nit poslušnosti, če le predolgo more zavzorniti koncu glasne pouka. Z medicincem »ljubi kaneček, nehai žvgolet« skušam ustavi besedni tok ali ga vsaj prekiniti za kratek odključaj. Seveda s »kanalčkom« ne menim ptička s Kanarskih otokov, kakor je nanj meril najbrže novejši učbenik slovenskega izrazoslovja, pa tudi ne kakega jarka ali rova, ampak mislim na neko besedo, ki mi je med redkimi ostala v spominu iz neobvezne francosčine v gimnazijskih letih.

Če izznamem take primere gostolenja — saj so redki — moram resnici na ljubo povedati, da sem s svojo ženo prav zadovoljen. Ne kedi in ne hodi pogosteje v kavarno kakor enkrat na dan; če ni pri prijateljih na obisku ali v kinu, je vedno doma in gara v gospodinjstvu. Imava sicer gospodinjstvo pomočnico, toda naša Ančka samo kuha, pospravlja sobe, hodi na trg in v trgovine, pere, lika in pošije, kar je treba, snaži obleko in čevlje ter skrbi za to, da je vse lepo pospravljeno v omare in shrambe, vse drugo pa opravlja moja žena sama, kar ji povzroča posla in skrbi, da čisto ne ve, kje se je drži glava. Moje žene poglavitna zahteva v gospodinjstvu je red; zato dan za dnem opozarja Ančko: »Ančka, red, red in še enkrat red! To si zapomni!« K sreči je naša Ančka dobro dekle, ki nikomur nič ne zamere. Zato je še vedno pri nas.

Iz takega redoljublja sledi samo ob sebi, da imamo strogo določen čas za obed in večerjo. Kosimo navadno v času od ene do treh, večerjamo pa po sedmi uri. Večerje zato žena nikoli ne zamudi, obed pa le takrat, ko ji zadrži kaka prijateljica. Sama bi prav gotovo prišla o pravem času.

Hrano imamo meščansko, kakor naglašajo moja žena, kjer je prilika za to. Nič posebnega in nič preveč, da se ne nalezemo nevsene tolske pod kožo, ki pokazi linijo in pokvari človekov videz. Tudi v tem pogledu je moja žena skromna na moč. Če jo včasih iz profilatičnih odzivov vprašam, kaj bo ta dan za večerjo, dobim odgovor: »Ti dobiš klobaso z zeljem, medve z Ančko bova pa kar ob kavi.« In potem ima Ančka res samo kavo, jaz pol klobase, žena pa drugo polovico in kavo. Z zrekom, golažem in podobnim, ki ima naslov moje večerje, se godi prav tako; le kadar imamo vsi trije kavo za večerjo, se moja porcija ne poloviči.

Ker smatramo pojave, ki se redno pojavljajo, za pravilo in red, sem se tudi jaz privadil deliti moje večerje tako, da bi imel celo klobaso ali cel zrezek za izjemo in nered, ki more porušiti slovo, prvi in poglaviti pogoj za srečno zakonsko življenje. In zato se veselim svoje polovice.

Vino se pije pri nas samo pri obedu in večerji; samo po eno kupico. Ker jaz alkoholnih pijač ne smem uživati, popije to kupico žena na moje zdravje. Meni je namreč zdravnik, ko sem bil kot visoko šolec zbolel za pljučnico, prepovedal vsako opojno pijačo. To sem bil nekdo, še v medenih tednih, izbleknil in odtelet skrbi moja skrbna soproga za to, da ne kršim te prepovedi. Žal bi mi bilo te moje blebetavosti, da si nisem na drug način preskrbel prilike za kako kupico. Sem namreč tajnik našega stanovskega društva in urednik društvenega glasila »Glas v puščavi«. To vé seveda tudi moja žena in je na ti moji funkciji celo nekoliko ponosna, ne vé pa, da prejemam zanj plačo, ki me zalaga s prepovedanim vinom in z drugo polovico večerje. Seje, važne in neodložljive, me kličejo z doma, včasih za dolge ure in pozno v noč. In ker ima moja žena še to lepo lastnost, da trdno spi, so moje seje brez epiloga, če količnik previdno ravnam, ko se slačim in se podajam na ležišče. Naslednje jutro je pač treba povedati, o čem smo sejali in kaj smo sklenili in pa, če je kaj drugih novic po mestu. Zaspala moja fantazija deluje sicer počasi, a vendar bujno, zlasti pri nočicah. »Saj sem vedela, da bo tako, saj sem ti pravila, da pride od tega,« je reful na vsak moj izmislek. Moja žena vé namreč vse naprej, zlasti potem, ko se je zaveda že zgodila. Jaz ji prikrijujem, pa sva zadovoljna oba.

Ko sva gotova z zajtrkom, greva skupaj na kratek izprehod, da vidi svet dva srečna zakonca.

S. B.

Strmiški:

Uganka

Sta dan in noč vsakdanja moja svata, z večerom vsakim sva si prava brata. Brez prve črke me Bolgar rad čita, a tudi moja glava je novic nabita. Če eno črko spred' mi še odstraniš, tródelno uganbanje si s tem prihraniš, v sestavi namreč sem zelo potreben. V obliki drugi številki le sem reven. Dve zadnji črki: črka v abecedi je grški, pisana tja proti sredi. Ker črka ta je tujega izvora, nepišem kaj huda bo zavora.

REŠITEV UGANKA PRED TEDNOM:

Brada, rada, Ada, da!, a!

Pavel Rasberger:

Gledališki spomini

Igralci in pevci, ki so nastopali ob otvoritvi novega gledališča na slovenskem odru, so pa prej ali pozneje zapustili našo Talijo, oziroma so ostali poleg tega še v drugih poklicih:

VALENTIN URBANČIČ-PODGRAJSKI

Pri predstavi »Naša kri«, ki sem jo omenil v začetku, je nastopil v neki komični, kmečki vlogi. Vidim ga še danes, kako ves trepeta pred svojo Marjano. Katera igralka je takrat igrala Marjano, pa ne vem. Spominjam se ga tudi kot Celestina v opereti »Mam'zelle Nitouche«; bila sta s Polakovo kot Denizo odlični in nepozabni par. Slovenska vloga Celestina, ki je bila spisana že pred pol stoletjem in iz katere se je tudi Podgrajski kot prvi slovenski Celestin učil, je slučajno ostala med mojimi vlogami; hranim jo kot spomin. Tudi Podgrajski, čeprav stalen član gledališča, je moral zaradi neurejenih razmer poleg igranja vršiti tudi svoj poklic. Nekako leta 1897. je bil knjigovodja nekakega uglednega podjetja v Ljubljani, kjer sem imel priliko, da sem ga spoznal tudi v navadnem življenju. Čeprav za tista mladostna leta že precej starejši od mene, je bil v obvešanju odkrit in iskreno dobrušen kakor so navadno ljudje, ki jih ne drži po koncu samo domišljija in nadutost. Priljubljen kakor pozneje malokateri slovenski igralec je — žal — tudi on zapustil slovensko Talijo in odšel kot knjigovodja na Dunaj. V sezoni 1901-02 je nastopil v opereti »Mam'zelle Nitouche« le še kot gost. Pozneje ni več nastopal. Valentin Podgrajski je umrl leta 1939, star 65 let. Na viškem pokopališču sem našel njegovo poslednje bivališče.

FRAN PERDAN

Je bil karakterni igralec in dober pevec, kot človek družaben in značajan. Rad je imel nas mlajše in se je z nami večkrat sprehajal po Zvezdi. Nastopal je že v stari čitalnici, pa tudi na odru celjskega Narodnega doma. Razvil bi se bil v enega prvih igralcev, če bi ne bilo po sredi gmotno vprašanje. Ostal mi je v posebnem spominu kot čevljar Knefra v »Lumpaciu vagabundus«; s svojim humorjem in s kupleti o »kometu« je vzbujal salve smeha. Okoli leta 1904. je — kolikor se spominjam — zapustil slovenski oder, na katerega se ni več vrnil. Umrl je leta 1925. v Ljubljani kot lastnik plakaterskega podjetja.

FRAN LOVŠIN.

ki je tudi že nastopal v stari čitalniški dvorani, je igral ljubimke in karakterne vloge. Tudi on je bil za nekaj let odsoten iz Ljubljane, pa se je spet povrnil, toda le nekaj let je vztrajal pri gledališču. Priženil se je bil v Gradišču, kjer se še danes po njem imenuje znana gostilna »pri Lovšinu«.

SRŠEN (JULIJ SUŠTERŠIČ)

Med prve gledališke igralce iz dobe starega gledališča, čitalniškega odra in ob otvoritvi novega gledališča štejemo Sršena. Bil je iziboren karakterni igralec; v času od 1898 do 1900 je na nekem diletantskem odru z nami-diletanti igral, kar nam je bilo v veliko čast. Po poklicu je bil uradnik. Stanoval je tedaj na Izanški cesti »Pri ribiču«. Ker je bila hiša v tistem času last mojega brata Alojzija, sem dosti zahajal tja in tako imel priliko prav dobro spoznati Sršena. Govoril je o gledališču in igranju kot strokovnjak in mi dal marsikak dober nasvet. Njegov sin Vilko, strokovni učitelj, je prvi ustanovil zbor malih harmonikarjev in se uveljavil tudi kot koncertni in gledališki kritik. Naj omenim ob tej priliki, da je sodeloval v eni prvih sezon otvoritve novega gledališča tudi moj brat.

ALOJZIJ RASBERGER

V »Valenski svatbi« je moral imeti brčkone večjo vlogo. To sklepam iz tega, ker se je doma na vso moč učil. Mogoče je igral tudi v kateri drugi stvari, česar se pa ne spominjam. Tudi on se ni posvetil igralskemu poklicu. Bil bi pa lahko postal

Ciril Debevec:

Satyrus

»Kaj duhovitost je? In kje njen vir?« sem vprašal ondan v duhu Juvenala... Smejljaje so mu usta zašepetala: »Kar pri Rimljanih jaz, to je pri vas — Satyr.«

Ceferin:

Dnevnik študenta Ambroža

Od ranega jutra že stojim tukaj kakor lipov bog — in čakam... čakam, da bi moje žalostne oči zagledale mojo boginjo. Prelesten je park v svojih pisanih barvah, med katerimi prevladujejo sočno zeleni toni.

Čakam zaman! V dno duše me vznemirja njena odsotnost. Vreme je prekrasno. Kakor da ga je naročil poet ljubavnih pesmi in letnih časov! Kako da je danes ni izvabilo žarko junijsko sonce v smehljačo se božjo naravo?

Bolezen? Važni opravki? Zdaj pojdem h kosilu k »Odrtemu mačku«.

Slutim, da mi ne bo teknilo!

Moje slutnje me žal niso varale. Dve muhi sem našel v juhi. Pri Jupiteru! Dve muhi na en sam zajemljaj! Ubogi živalci je morala Smrt že zdavnaj vzeti na muho: Imeli sta podviti nožici! Potegnili sem ju na kopno in tekel z njima v kuhinjo. Pogledjte, sem dejal kuharici (ženska naravnost izziva s svojo maščobo), »tite muhi sem našel v juhi!« »Saj jih ni treba vračati,« je odgovorila. »Jih nisem prav nič pogrešala.« Ženska mi imponira s svojo hladnokrvnostjo, in sam poet.

Opera pred nekaj leti, ko še ni bila prenovljena in dozidana

odlični igralec, kajti njegov neusahljivi humor, organ in njegova zunanost so mu bili kakor v ta namen darovani; to bi lahko potrdil vsakdo, kdor ga je poznal. Umrl je leta 1932, kot lastnik trgovine z gramofoni in orkestroni.

DRAGOTIN GECELJ (KOCELJ).

eden prvih režiserjev, igralcev in prevajalcev predčitalniške dobe v starem gledališču je bil po poklicu uradnik. Kakšno vlogo je imel pri operi »Carostrelcu« v novem gledališču, ne vem, pač pa vem, da me je potegnil za ušesa izza kulise, ker sem bil le preveč radoveden za dogodke na odru. Na gostovanju po Notranjskem (Danilova turneja 1903) smo bili tudi v Postumiji. Pokojni Adolf Dobrovolny, igralec in režiser, po rodu Čeh, je našel tam svojega rojaka, upravitelja jamske elektrarne. Ogledali bi si lahko brezplačno jamo, če bi se bilo za tisto popoldne priglasilo več tujcev, ki bi bili seveda plačali vstopnino. Slo je samo za električno razsvetlavo. Ker so pa obiskovalci izostali, je izostal tudi naš obisk jame. Da se pa nismo zaman potrudili pred jamo in da smo bili »malo« oškodovani, nas je povabil upravitelj elektrarne na svoj vrt, kjer

JOSIP PAVŠEK.

tudi uradnik po poklicu, je prvi pri nas pel Vaška v »Prodani nevesti«. Bil je srednje postave, širok in okroglega lica, kakor ustvarjen za to vlogo. Pel je dosti manjših tenorskih partij, nastopal je pa tudi v drami. Po navadi je nosil precej velike brke. V sezoni in posebno, kadar se je predvajala opera »Prodana nevesta«, si je pa vedno brke obrijal. To ga je — ker ga občinstvo poznalo — napravilo posebno komičnega. Bil je tudi prvi tenorist v znanem kvartetu »Ilirija«.

Izpiti, vsak dan izpiti!

Šolsko leto gre h kraju. Ko se vrstijo izpiti, je kajpada marsikateri dijak »mučenik«, marsikatera družina ima z njim skrb in strah, na drugi strani pa tudi profesorji in učitelji nimajo zlezajo ustrojnih živcev. Kako sodi o tem razmerju ugleden slovenski profesor? Evo, takole!

Je pač križ, če učenec ne zna prodati in učitelj ne kupiti! V vsakdanjem življenju vilimo, kolik je razloček med raznimi trgovci. Enemu vse uspe, drug pa nikamor ne pride. Ima lahko še tako dobro in solidno blago ali vsaj enako kakor njegovi tekmeči, toda ne zna ga prikupno prikazati, njegove vrline zgornjo podčrtati, ne zna ponuditi kupcu baš tega, česar si on želi. Manjkajo mu prodajalne spretnosti.

Na drugi strani imamo ljudi, ki ne znajo prav kupiti. Tak najrajši gleda le na lepe izlozbe, misleč, česar v izlozbi ne najde, tega tudi v trgovini ni. Drugam že gre s preisdolki, češ, že vnaprej vem, da ne dobim nič posebnega, pogledati pa moram vendarle, da ne bo zamere. Pri ogledovanju blaga vedno išče in najde samo napake, presoja že na prvi pogled, ne da bi se mogel točneje prepričati o kakovosti. Glavno mu je, da blago natančno ustreza njegove mu osebnemu okusu.

Jasno je, da take lastnosti niso v prid ne enemu ne drugemu. Zelo podobno je mnogokrat v šolskem življenju razmerje med učencem pri izpraševanju in med učiteljem pri ocenjevanju.

Za učenca ni dovolj, da svojo smov obvlada, treba je tudi, da zna svoje znanje pošteno prodati. Slabo prodaja tisti, ki že s svojim plahim nastopom napraviva nepovolen vtis. Milo se ozira pri sosedih za pomoč, začena se opravičevati, ne zna se izraziti, išče besed, tesno se oklepa, kar se je mehanično nagulil, čim pa se mu utrga nit, postaja še bolj nervozen, da ne spravi nobene besede iz sebe, čeprav ni dvoma, da nekaj zna. Takla nerodnost je silna ovira pri napredku.

Kako drugačen je tisti, ki svoje morda

skromno znanje samozvestno razkaže, ki si zna pomagati v vsakem položaju. Četudi ni dobro ali sploh ni pripravljen, ne vrže puške stran, pogumno gre v neenaki boj, iz katerega se vrne morda ranjen, toda neporažen. Dobro pozna svojega izpraševalca, njegove navade in posebnosti, ve, na kaj polaga važnost, spretno se izogiba nevarnim mest in skuša spraviti bojišče tja, kjer čuti pod seboj trdna tla. O, to so vam naši malčki prebrisani strategji!

Učitelj pa je lahko podoben slabemu kupcu. Kakovost znanja presoja preveč po zunanji obliki, čeprav ve, da resnično znanje ne ustreza vedno temu, kar učenec pri izpitu pokaže, in da je napačno soditi, če se učenec okoli predmeta lovi ali pa celo molči, da »nima niti pojma o stvari«. Lahko kdo dobro razume in ima dovolj točne predstave, tola svojega notranjega znanja ne more z besedami izraziti. Tu je namreč potrebna posebna sposobnost in ta izrazna sposobnost ni treba, da se vzporedno razvija, lahko ga prehitava — blagor takim! — navadno pa bolj ali manj zaostaja. Vse to je pri vsakem učenecu osebno drugače, je posledica njegove podedovane narave in osebnega razvoja. Na vse to bi se naj učitelj oziral. Če bi se le vedno mogel! Razredi so čisto preveliki, učitelji se menjajo, učno gradivo, ki ga naj z razlaganjem, nalogami in izpraševanjem v neprimerno kratkem učnem času predela, leži kakor ogromno breme nad njim, pri tem je tesno vkljenjen v šolski ustroj, da mora vsakega učenca v določeni dobi redno oceniti, da ne govorim o disciplinskih motnjah. Da se vse to povoljno opravi, je treba ne samo velike pedagoške in didaktične spretnosti; učitelj bi moral, kdor bi hotel biti idealen, imeti nadčloveško popolnost, angelsko potrpežljivost, predvsem pa poseben dar intuicije, da pronikne vsakemu učenecu v notranjost in ugotovi njegove skrite zaklade, za katere morda učenec sam ne ve. Ne pozabimo pa tudi, da je učitelj pri ocenjevanju stalno pol skrbno, četudi ne vedno pravilno kontrola vsakega razreda, ki ima svoje merilo za ocene.

Zato tega nezdravega razmerja med iz-

V duhu si že priostrojem gosje pero, ki bo napisalo nov sonetni venec. Cimprej moram zvedeti njeno ime. Zaradi akrostiha!

Zdi se mi, da sem ljubljeneč Fortune! Tudi danes sva si bila soseda! »Milena, daj gospodu cvetko!« je velela hčerki in me ošinila s svojimi lepimi, milimi očmi. Nje npogled mi je razburkal dušo. Kakor starčku mi je trepetala roka, ko sem vtikal marjetico v gumbnico. Bog ve, če je opazila mojo sladko razburjenost! Marjetica bo zdaj moj amulet!

Čudovito, kako me inspirira, kako mi že ob sami misli nanjo drhti duša v božanskih čustvih in prividih! Po moji glavi rojijo stihli kakor komarji. Komaj jih sproti meče na papir mrzlično se tresoča roka.

Beatrica mojih sanj, zdaj vem, da bomo nekaj velikega ustvarili! Presanjal sem noč z odprtimi očmi, pred katerimi je stal dražestni lik tvoje vitke linije. »Kristalna studenčnica« se še danes ni skalila!

Milenci sem obljubil punčko. Napravila jo bo sestrčna Polonca, ki je v tej stroki svojevrstna umetnica. Žal nima niti trohice moje energije! Priganjam in priganjam: Vse zaman! Vedno najde nov izgovor. Jaz pa tako težko čakam, ker bi se čimprej rad oddolžil Milenci!

(Za amulet in za vso prijaznost!)

IZ ITALIJANSKE LIRIKE:

Giovanni Pascoli:

Voznik

Ti moj voznik, ki mirno čez vrhove prihajaš črne, kjer si v temni noči pod skalo šdel in vozil čez mostove,

kaj iz sotesek in jarkov je s tožbami povedal mrzli veter ti, pojčoji? Ti spaval si na oglju kot na slami.

Čez cesto drug za drugim žvižgajoči nad tabo mrzli vetri so vihrali: a ti si sanjal o božični noči in slišal glas domače si piščali.

Prevedel Janko Smeč.

Renatus:

Sreča

Kaj je sreča? Sreča je zadovoljstvo. Kaj je zadovoljstvo? Zadovoljstvo je tišina želja. Kdaj je človek srecen? Kadar je zadovoljen s tistim, kar ima sam.

Nikdar ne želi, kar imajo drugi, marveč ceni samo svojo lastnino. Če je tvoje premoženje še tako majhno, je zate več vredno kakor milijarde drugih. Doma med štirimi stenami si sam svoj vladar, si navičan lastnik vsega, kar te obdaja. To upoštevaj, drugega nič! Ako gledaš palačo, lahko s stališča estetike oceniš njeno zunanost, toda v duši naj ti bo krtna na travniku. V primeri z veseljem ni nič drugega, kajti danes je in jutri je ne bo več, kakor tudi ne bo tistega, ki v njej prebiva.

V naravi veje veter zate prav tako kakor za druge; sončni žarki te enako ogrevajo kakor velikaša; gore se dvigajo, livade se razprostirajo in rože cveto tako zate kakor za tiste, ki so si nakopili gnojni dobrin.

Skromna hrana daje tvojemu telesu tisto, kar dajejo bogataša izbrana jedila. Toda okus traja le toliko časa, dokler je grizljaj v ustih, kajti potem vplivata cnako pečen fazan kakor osoljen krompir.

Otročka

Anica je slišala preprič med očetom in materjo in pripomnila: »Ali se mora tudi zemlja z zimo skregati, da dobi pomlad novo obleko?«

Otroci med seboj

Mihec: — Jaz sem se rodil ob desetih desetih dopoldne.

Janežek: — Jaz sem se pa rodil ob treh po-noči.

Mihec: — Lažeš! Takrat je tvoja mama še spala.

prašanim učencem in med ocenjujočim učiteljem ne bo nikoli popolnoma konec, pač pa se lahko znatno omili, če prinese učenec že z doma tako duševno vzgojo, ki je prvi pogoj za uspešno šolsko delo. Že doma ga morajo navaditi, da bo znal natančno opazovati, samostojno misliti, pametno sklepati — seve vse v okviru svoje razvojne stopnje — in da bo znal to, kar ve, tudi primerno izraziti, skratka, da dobi duševno gibčnost in še sto drugih lastnosti, ki mu jih dom lahko da in ki so nujna podlaga za šolski uspeh. In učitelj? Zavedati se mora v polni meri vseh težav, vedno se izpopolnjevati kot učitelj in kot — človek. Pri izpraševanju bo predvsem iskal to, kar učenec pozitivno zna; ne bo čez potrebo venomer vrtil po vitem zobu. Izginiti bi moral v šoli tisti neprirodni strah pred izpraševanjem, posebno če ubogi grešnik četrto ali pol ure trepeta pred tablo. Idealno bi bilo, da se učenec na izpit veseli ali da si učitelj iz delnih odgovorov ustvari sliko in učenec sploh ne vé, kdaj je bil vprašan. Tako bi učenec svoje znanje dobro prodal, učitelj pa pravilneje kupoval.

Danes sem ustvaril prve stihе velikega epa (sonetni venec odložim na poznejše čase).

Za vsako noč sem naročil dve kitici pri Muži.

To bi dalo 730 kitic na leto. V desetih: 8760 (z vračunanimi prestopnimi letoma).

Malo je tako produktivnih pesnikov! (Še tve Maro bom posekal!)

Pre darove svoje Muze ovekovečim zdaj v dnevniku.

Oblika jim bo »trakulja«:

Tam, kjer je v parku najgostejša senca — tam najrajši se igra Milena... Otroček ves vesel pred mano skače — jaz pa — fant od fare — viham ad mustače!... Po ribniku se vozi mlad labud — nebojčnik zdaj še ni nič hudi!...

Joh, da bi le že skoraj postavili klepi ob ribniku! Slutnja imam, da bom zaslužil kajeno za rešitev mladega življenja!

Doktorja KRAMERJA poslednji obraz

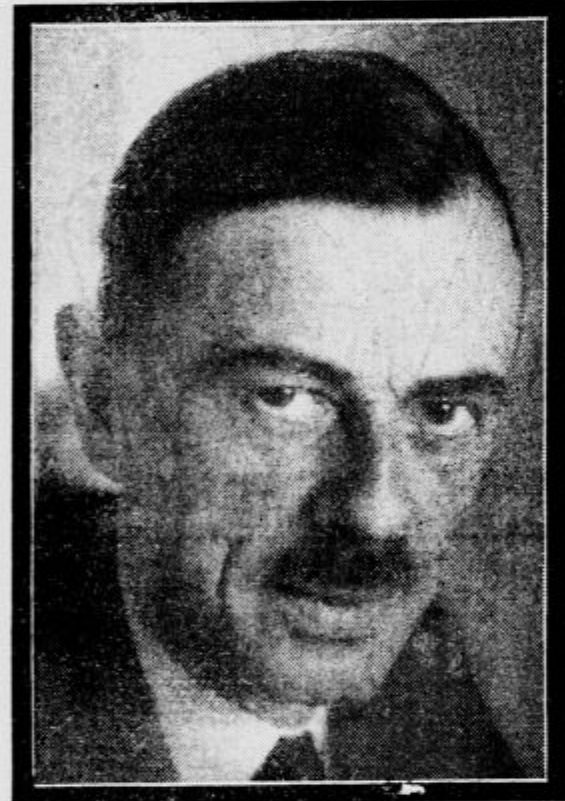
V petek, 28. majnika, ko so zamrli poslednji zvoki izpete žalostinke, in je sence že poizle svoje pot proti Rožniškemu hribovju, so prišle padati grude Ljubljanskega polja, pomešane z gruščem in kamenjem, na ozko, črno krsto, na poslednji skromni domek ministra dr. Alberta Kramerja.

Tik preden so mu vzeli naškrobano, črno čipkasto blazino izpod zglavja, da ga uravnajo v tido lego, kakor zahteva ta tradicija pokojnih, sem ga videl še enkrat, samo za trenutek — zadnjič! — takoj nato so krsto zaprli. Videl sem ga, kako je ležal spokojno med cvetjem in zelenjem. Bil je prav tak, kakor da bi spal, le da je bil na svojem poslednjem ležišču še bolj vitek kakor sem ga poznal za življenja. Da, bil je mrtev, vendar brez tistega značilnega nadiha preko lice, ki ga tako rad zapuščala na pokojnih mrzli dihi Smrti.

Vse na njem in ob njem je preprečevalo o njegovi smrti; le izraz, tisti resni izraz v obrazu z malce trpkim usmevom okoli ust me je pa spominjal še vedno na živahnost v tistih urah, ki nam jih je bil posvečal in ko sem imel priliko opazovati ga in ga gledati tolikokrat očij v črni na nepozabnih sestankih v uradništvu.

Dr. Kramerjeva podoba...

Vedno ga vidim živo pred seboj: precej visok, mladeniško vitek, vedno eleganten gospod, v brezhibnem modnem kroju, z ostro zalikanimi hlačnimi robovi, poln prirojenega dostojanstva. Vidim ga, kako nas je vprašujoče, včasih pa tudi karajoče zrl izpod gostih obrvi s svojim prijaznim, vendar večkrat tudi ostrim pogledom. Tu pa tam mu je prek res značilno začrtanih potez obraza prav nalahko zavalovala hudomušnost, ki se je navadno ustavila na licih, prešla nato v resne gube čela ali pa preskočila v pristrčen, glasen smeh.

Dr. Kramerjeva podoba iz leta 1936.

Če je bilo jedro kake misli, izrečene od kogarkoli, živahno otipljivo, takrat je ves prevzet od zdrave vedrine, poln mladeniškega ognja, veselo zarobljen s svojim nalezljivim smehom, res, prav iz dna srca, da je daleč naokoli odmevalo; slišalo se je prav tako, kakor bi stresal debele, srednjeveške molitvene jagode pod kakim mogočnim samostanskim svodom. Pri tem so se mu posebno razprle in svetile živahne oči. Izpod kratko pristriženih brk so se mu zalasketavali na levo in desno zdravi, močni zobje. Kar je bilo zanj še zelo značilno, naj povem: ob takih veseljih prilikah je vedno vrgel glavo malce vznak, če je po ravno sedel, se je pri tem še potolkel po desnem kolenu z dolgo, belo, lepo negovano desnico.

Navadno se je hitro umiril. Takoj nato se je zamislil, sklonil pri tem glavo na prsi, da so se mu zasvetile kljub njegovi lepi starosti še vedno kar nekam modrikasto črni lasje, vedno skrbno počesani na prečo.

Prav tak, kakor sem ga opisal, mi je skozi rahlo kopreno privida lebdel pred očmi, ko sem ga poslednjič zrl, položene v ozko krsto, trdo naravnane, s sklenjenimi, modrikasto voščenimi prsti.

...in njegova posmrtna maska

Dva dni nato, v ponedeljek, zadnji dan cvetočega majnika, v opoldanskih urah, sem imel spet iste občutke kakor sem jih že opisal in ki so bili tako značilni za obise Kramerjevega osebnega lika. Tudi tokrat sem ga zrl izpod priprtih trepalnic, žal le v obliki hladnega mavčevega odlitka — posnetka njegovega poslednjega izraza. Bila je to posmrtna maska, uspešno in tehnično res dovršeno delo našega prvega mojstra v tem pravcu: medaljerja in kiparja Antona Severja; profesorja na tehniški srednji šoli v Ljubljani.

Ne bom se oziral ne na levo in ne na desno. Ampak izpovedal bom po pravici, da je ta Kramerjev poslednji obraz ena izmed najbolj uspešnih posmrtnih mask, kar sem jih do sedaj videl v življenju; opazoval in otipaval sem jih pa precej.

Po tehnični izdelavi me spominja prav ta Kramerjeva maska na poslednji izraz, posnet po obrazu Beethovrovem. Ampak tu ne mislim one glave, ki jo vsi tako dobro poznamo iz različnih revij in reprodukcij — zakaj to delo je le šablonski odlitek srednje nadarjenega kiparja — ne, moj spomin se oklepa tu one glasbenikove

res pristne posmrtni maske, ki je bila resnično odlita po njegovem poslednjem poduhovljenem izrazu; maske malokomu poznane, še manj pa dostopne.

Mojstrsko delo

Zato ne bom tajil: bil sem res presenečen nad Severjevim lepim, pietetnim delom in sem se zdaj poln občudovanja nad tako uspešnim posnetkom. Zakaj, če bi bil ta posnetek še povšečen in orošen z rožnatim barvilom, bi bil prav tak za oči, kakor je bil za naše srce — predragi izvirnik.

Poverjeno mu nalogo je izvršil naš mojster brezhibno in tehnično tako popolno, da se kar čuti, da je masko posnel z ljubeznijo, res tako, kakor to zahteva tako pietetno in kar najbolj vestno pa natančno delo.

Gotovo je marsikoga zanimalo, kako je nastalo in kako sploh nastane tako delo, ko je motril poslednji obraz ministra dr. Kramerja v hladni gmoti mavčevega odlitka takrat, ko je bil le-ta položen v okusno, zelo lepo prirejeno izložbeno okno Tiskovne zadruga v Selenburgovi.

Drobna glava je ležala kakor pokojnik sam še pred nedavnim, z rahlim usmevom in usločnim nosom na lepo drapirani blazini iz drobnih baržunastih gub. Nad glavo so se sklanjali košati, dehteti cvetovi našega nageljna v prijazni družbi žlahtne slovenske knjige. Vse je bilo tako lepo razvrščeno: po okusu in s srcem, kakor je te stvari pokojnik ljubil in jih užival v svojem plodnem življenju.

Kako je nastala Kramerjeva maska

Ker vas zanima, vas povedem, da si skupno ogledamo to Severjevo delo: začetek, razvoj in končni sad. Naglasim naj še, da je tako delo kar najbolj intimna in resnično pietetna zadeva, ki naj bo vedno poverjena le mojstru — kiparju, če ima res mirno in tehnično izvežbano roko. Tisti pa, ki se tega dela loti, se mora dobro zavedati svoje svete naloge in dolžnosti: da je obvezan izpolniti vsa pričakovanja onih, ki so mu naročili težavno delo.

V žalski kapelici

V ozkem in natančno odmerjenem prostoru za pokojne, v okrilju Plečnikovih žal, gledamo profesorja Severja, kako se v beli halji suka okoli črne krste.

Četrtek je, 27. majnika, 18. ura, ko prične mojster s skromnimi pripomočki svoje delo. Tesna tišina je v kapeli, ko ga gledamo, kako skrbno opazuje, zelo sklonjen nad pokojnikovo obličje, da pripravi ali popravi eno pa drugo, mogoče še kako značilnost na obrazu ali laseh, če je to potrebno za dober odlitek.

Orodje in snov ima že razpostavljeno, skromno je: voda, masčoba, mavčeva moka, čopič, škodelica, modelirska lopatica, žlica in nekaj krp časopisnega papirja; poglavitni pa sta mirna roka in prisebnost.

Maska po umrlem se odlije navadno v mavcu, lahko pa tudi v vosku. — le-ta je bil zelo priljubljen ravno pri starih mojstrih.

Seveda ne bom tu, — ker tudi ne smem, — navajal kake podrobnosti različnih receptov, ki so navadno trudopolni plod dolgoletnih mojstrovih izkušenj in ki jih sleherni likovnik — se razume — skrbno hrani zase; ampak bomo le v glavnih obrih tu pa tam s kakimi strokovnimi opombami sledili večjim gibom Severjevih rok in gibnih prstov.

Sever prične s posnemanjem

Ko si je mojster pozorno ogledal pokojnikov obraz ali tisti del, ki ga hoče najprvo odliti, mu lanko še s spretnim prijemom popravi kakšno vzpetino ali gubo, če že moti kaj njegovo, oko. Tako lahko tudi popravi, naravnajo ali zvrsti valovite šope las, njih kodre obrvi, brke ali na lase obrade če jih pokojnik nima v tisti legi, kakor je bila za življenja značilna našim očem.

Zdaj vidimo mojstra, kako ovlažuje in moči krpe časopisnega papirja in kako spretno jih polaga in ovija v mejah tistih mest, ki so mu določene za odlitek.

Vse odprtine, naravne in nenaravne — kakor: usneše luknjice, nosnice, ali če je mogoče ustna duplina preveč odprta — je treba zelo spretno zadelati, n. pr. z vato, da prav nič ne bo kazilo končnega odlitka.

Zdaj je pričel moster določena mu mesta kožne in lasne površine počasi in prav naravno z mehkim, v masčobo pomočenim čopičem opleskavati. S tem pa že tudi nanaša tanko, za lasi tanko plast masčobne tekočine. Vidimo pa še zelo razločno, da polzi njegov čopič vedno le po določeni smeri, naj že bo to po koži ali po laseh. Čopič teče vedno le v toku kožne rasti ali pa od smeri narastka las naprej; pač kakor leži ali se vije dotična mišica, lasni šop ali koder.

To delo se mora opravljati posebno vestno in previdno, ker lahko se zgodi, da se ob prvem močnejšem pogoju čopiča rani ali zabriše tista oblika, ki nas spominja na pokojnikov značilni izraz v življenju.

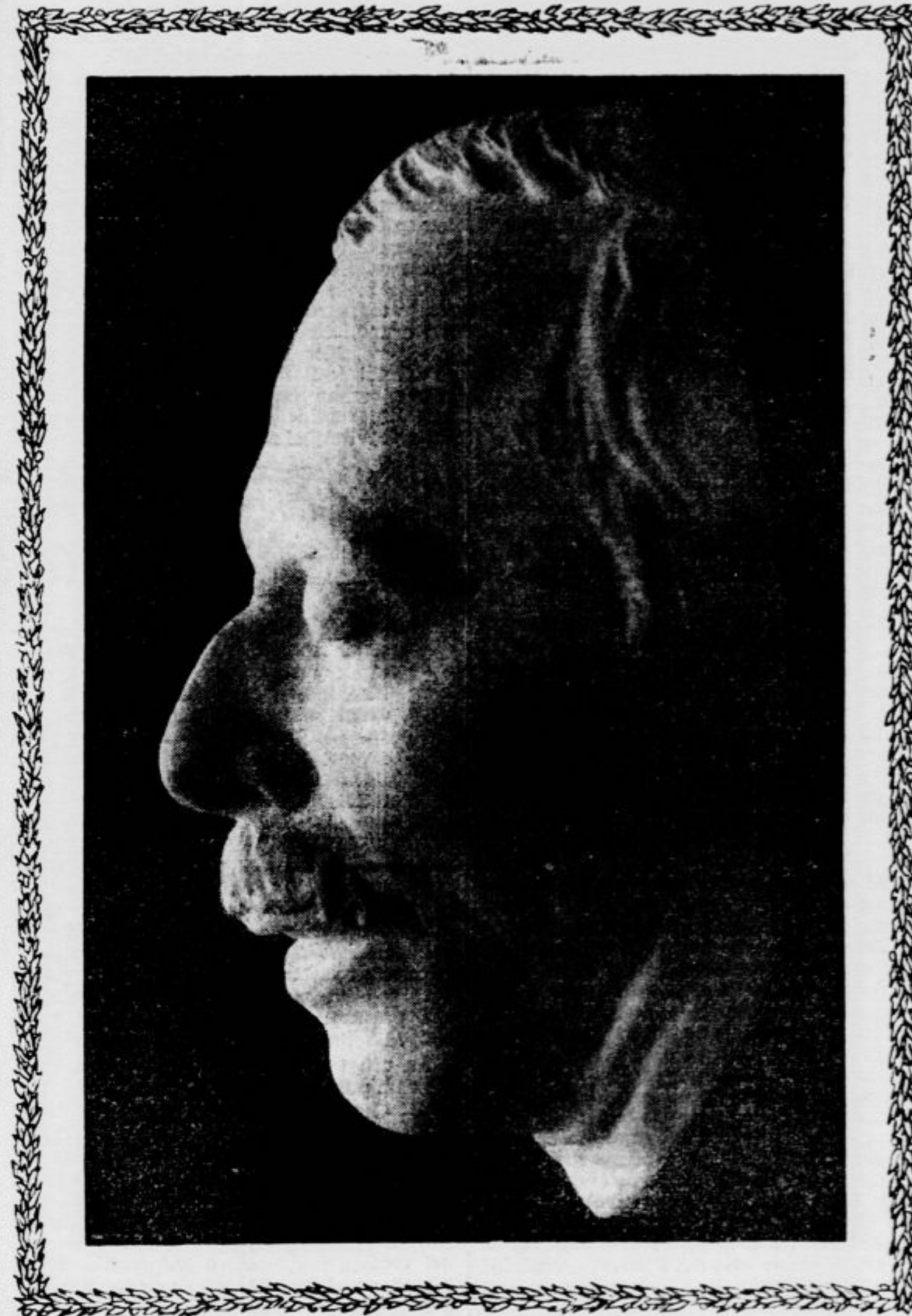
Naj tu priпомним, da so stari mojstri uporabljali namesto sedanje masčobe (milnica, vazelina itd.) za prevlak las, brade in dlak pa tudi za odprtnike izpopolnitve vatnih zamaškov — zlato peno. Če ima pokojnik dolge lase ali dolgo brado, je zelo potrebno, da se mu šopi las in brade kar najbolj naravno uravnajo in nato še večje podpró — kasirajo, kakor je strokovni izraz. Ko so vsi deli, določeni za odlitek, dobro naloženi jih mora umet-

nik nekaj časa pustiti (pol ure), da se posebno lasje, obrvi, brki ali brada utrdje v svoji legi.

Prva mavčeva plast

Zdaj pa pride tisto natančno delo, ki zahteva celega mojstra; to je nanašanje prve, zelo tanke plasti mavčeve tekoče zmesi na določena mesta.

Zato le pozorno sledimo Severjevemu gibom in njegovim kratkim, včasih kar sunkovitim ročnim zamahljajem z žlico (polnoma mavčeve zmesi), ki se iz nje v tankih curkih, ucedkih, vlivkih in pljuskih zaliva, obenem pa tudi že trdi po udrtinah, gubah, višinah in nižinah, las in kože, pač po vseh tistih mestih, ki so določena za pokojnikovo masko. Zanimivo pa je, da

Dr. Kramerjeva posmrtna maska; delo medaljerja-kiparja A. Severja

vsak zamahljaj z mavčevim zalivkom na kožo ali lase teče in pljuske vedno v tisti smeri, kakor zahteva tok rasti, prav tako, kakor je opravljal to delo mojster s čopičem. Ko je nanašal tanko loščeno plast, Mavčeva gmota mora biti prirejena ne prerediti in ne pregesto. Nanešana mora biti pa tako tanko: ko je vse obličje z njo prevlečeno do meja časopisnih krp, se morajo videti še vse finese pokojnikovega izraza, da je videti, kakor bi bil ves obraz močno poštipan z moko.

Na gotovih mestih, na primer: poteza od višine čela preko nosu do brade mora biti mavčeva plast za spoznanje močnejše nanešana od ostalih. Zakaj? Iz poznejšega teh-

ničnega razloga, ko bosta nastopili svoje luščilno delo dlito in lesena betvica.

Zdaj razumemo, da prav nanašanje prve plasti zahteva mnogo tehničnega in praktičnega znanja. Malo jih je, ki znajo to res dovršeno; ampak Sever je med njimi in sicer med prvimi!

V prvo nanešana plast se je že utrdila. Zato vidimo, da sledi nanje že druga, bolj gosta mavčeva gmota, ki jo pa Sever nanaša na koncu že kar s prsti. Nanaša jo pa tako, da nastaja nekak hriček ali kapa nad pokojnikovim obrazom.

Negativni odlitek se odloči od obraza

Ko spozna mojster z t'pavanjem, da je gmota kape dovolj trda, jo prične ob stranéh, kjer se vidijo tu in tam še koščki časopisnih krp, z rahlim objemom rok premikati. Objame jo pa s komolci preko dlani, do konic iztegnjenih prstov. Izprva skuša z rahlim, nato pa že z močnejšim sunkom odločiti mavčovo kapo od obraza. Sledi še močnejši sunek in lahen, značilen tiesk po kaže, da se je mavčev kalup ločil od kože in las — dobili smo negativni odlitek pokojnikovega obraza.

Ob robih kalupa se spojeno drže časopisne krpe. Tu in tam se je lahko ranila mogoče tudi koža; lahko da se drži v notranjosti kalupa še kaka dlaka. Ampak umetnikovo najtežje delo je storjeno.

Iskre

Človeštvo nima rado oltarjev brez svetnikov. Ako enega malika z desno roko razbije, postavi takej z levo roko drugega. Na jedilnem listu življenja se nikdar ne manjka človeških možganov.

Za mnogo ljudi le zdravnik vé, da imajo srce.

Marsikdo čaka odmeva, pa še zakričal ni.

Mravljí se ni treba kragulja bati.

Kdor si pravilno opremi ladjo življenja, ta ima za vihar pripravljen rešilni čoln.

Utrgana lilija in zmečkan cilindar nimata vrednosti.

Gospodova'ni smo, kadar se čutimo gosпода.

So obrazi, ki masko svojega obraza sebi v korist spreminjajo.

Na parketu je več burkežev, kakor na teaterskih deskah.

Blodnja ugasne, resnica vedno sveti.

So tudi umetniki, ki originale originalno posnemaajo.

Tudi za sončne pege ljudi rabimo očrnjeno steklo.

Ključ k paradizu nosi vsak s seboj.

Klasje ne razume, zakaj je požeto.

Pred poroko je marsikdo podoben vulkanu, v zakonu pa ledeniku.

Toľiko govorimo o okusu in modi, pa je moda malokdaj okus.

Zasmeh odkrije bogastvo duha in resnično čustev.

Sovrašтво in ljubezen sta najmočnejša karikaturna.

(Biba)

Makhádéva

(Buddhistična pravljica.)

Svoje dni je v kraljestvu, imenovanem Vihá, vladal v mestu Mithili Madhádéva, dober in pravičen kralj. Osemdeset in štiri tisoč let se je igral kot kraljevič, prav toliko let je bil kraljev namestnik in istotoliko let je samostojno kraljeval. Ko je imel dolgo dobo za seboj, je nekega dne velel svojemu brivcu: »Mili brivec, ako zapaziš sive lase na moji glavi, mi to kar povej!«

Po dolgem veku je nekdo brivec opazil med črnimi en sam siv las in rekel: »Kralj, pokazal se ti je siv las!« Na kraljev ukaz — »izpuli mi tedaj ta sivi las in mi ga daj v roko« — ga je izval z zlatimi kleščicami in ga položil kralju na dlan.

Takrat je kralju še preostajalo osemdeset in štiri tisoč let njegovega življenja. Vendar pa, čim je uzri osiveli las, ga je preganjala predstava, kakor da stoji pred samim Mrtjuračdom (kraljem smrti) in kakor da vstopa v gorčo hišo iz listja, v kateri so se sezgala mrtva trupla, in v groznem strahu je pomislil: »Glupi Makhádéva, nisi se drznil opustiti teh stisk in skrbi, dokler se ti ni pojavil siv las!« Ponovno je razmišljal o tem, da se mu je pokazal siv las: zagorel je z notranjim žarom in potne srage so mu tekale po životu in tesna oblačila so mu postajala neznosna. Pomislil je: »Spodobi se, da bi še danes odšel ter postal puščavnik.« Zato je poklonil brijaču najlepši dvorec, vreden sto tisoč, in mu dejal: »Premili, siv las se mi je pokazal na temenu! Ostarel sem; preživel sem že vse človeško razkošje, sedaj pa bom iskal božje naslade; čas je, da se odrečem svetu. Ti prevzemi mojo kraljevino, jaz pa odidem od ljudi in stanujem v mangovem gozdu Madhádévojem sredi kraljevskih vrtoz bom živel kot spokornik.«

Ko je že hrepenel ostaviti svet, so prišli k njemu ministri ter vprašali: »Kralj zakaj zapuščas svet?« Vzevi v roko serasti las, je kralj navedel svojim ministrom tole kitico:

»Že na glavi mi pognal je starosti nevarljiv znanik: smrtni duh ga je poslal. Z vami treba prekiniti stik.«

Čim je to izustil, se nemudoma še istega dne ostavil kraljestvo in se kakor svetnik odpovedal vsemu posvetnemu. Bivajoč baš v oni Makhádévi sumi, je v osemdesetih in štirih tisočih let dosegel štiri dovršena stanja misli — bráhmána-vihára, to je ljubeznivost, strpnost, vesela misel, odgovor —, izpolnil čas z neprestanim razlagljanjem in je dospel v Brahmov svet, v nebesa. In vrnivši se zopet od tod, je postal kralj v sami Mithili ter je pod imenom Nimi združil svoj oslabljeni rod; nato pa je vnovič v istem mangovem gozdu dosegel štirih popolnih položajev misli daleč od posvetnega hrupa in se spet približal Brahmovemu svetu.

N. K.

A NEKDOTA

Pesnik Delille

Nekoč je francoskega pesnika Delillea obiskal človek, o katerem je bilo znano, da je strašno sladkoseden. Ker je imel Delille tisti dan precej važnega opravka v pisarni, je moral gost počakati nanj v pred-sobi, kjer je na peti zagledal pečeno jabolko. Spet ga je prišla stara strast in ni si mogel kaj, da ga je bil vzel in hlastno pojedel.

Ko se je Delille vrnil, je že opazil, da jabolka ni bilo več. Kar nainogrede je vprašal za sladko vnetega gosta:

— Ali ste morda vi pojedli jabolko, ki je bilo na peči?

Gost je molčal.

— Ah, to je res sreča, da nato dejal Delille, da niste tega storili, — ker sem prav ono jabolko zastrupil, zaradi miši, ki so v hiši.

Komaj je gost slišal to novico, je začel kakor brez uma dirjati po sobi in mlo prositi pesnika, naj mu da nekaj mleka.

Delille je potem tudi priznal, da jabolko ni bilo zastrupljeno.